

Literatūra un Māksla

LATVIJAS PADOMJU RAKSTNIEKU, KOMPONISTU, MĀKSLINIEKU UN ARCHITEKTU SAVIENĪBU LAIKRAKSTS

1952. G.

8. JŪNIJĀ

Nr. 23 (386)

Visā pasaulē izraisījis sašutumu amerikāņu iebrukēju zvērības Korejā. Angļu buržuāziskais žurnālists Redžinalds Tompsons savā grāmatā «Raudi, Koreja» raksta, ka kara pirmā gadā, pēc viņa domām, aizgājuši bojā divi miljoni mīerīgu Korejas iedzīvotāju. Drīz vien jau būs aprītijs kara otrais gads, — 1950. gada 25. jūnijā amerikāņu imperialistu lēlķēna Li Sin Mana kara pulki ielauzās Ziemeļkorejā. Upuru skaits pieaug ar katru dienu, patvarīgi piesavinātā ANO flaga nespēj noslēpt volstrītiņu un viņu sabiedroto zvērības, mīerīgo ļaužu liķus un pilsētu drupas. Tompsons raksta par amerikāņu iebrucējiem: «Nedomāju, ka viņiem jebkad būtu ienācis prātā, ka korejieši ir vīrieši, sievietes, bērni, ka viņiem ir mājas, ka viņi mīl, lenīst, cenšas ko sasniegt, ka bieži vien viņi ir visai drošsirdīgi». Tā liecina buržuāzijas pārstāvis, kas spējis novērtēt notikumus pietiekami objektīvi. Visā progresīvā cilvēce sajūt pret korejiešu tautas bēdēm dziļu, kveļu naidu.

Notikumi Kočžedo salā šā gada februārī un martā, kara gūstekņu masu slepkavības, gūstekņu nemieri 7. maijā, amerikāņu ģenerāļa Doda un Kolsona atzīšanās starptautisko līgumu pārkāpumos, nodevīgā un asinainā izrēķināšanās ar gūstekņiem pēc liekulīgajiem solījumiem, Kočžedo nometnes jaunā virsbendes ģenerāļa Boutnera ciniskie pazīņojumi un jaunās slepkavības, jaunle masveidīgas gūstekņu iznīcināšanas plāni, — tas viss plevērsa pasaules uzmanību Korejai divkārtotā asumā. Sirds sažņaudzās sāpēs, dusmās, mīlestībā, domājot par varonīgās korejiešu tautas ciešanām. Simti miljoni vienkārsu ļaužu prasa, lai izbeigtos netaisnais un nežēlīgais karš Korejā.

Mantkārīgie iebrucēji, pasaules varas rīkotāji, vergu saimnieki, feodāli, kapitalisti, imperialisti allaž bijuši nežēlīgi, asinis plūdinājuši straumēm. Senās Eģiptes un Romas, viduslaiku un mūsdienu agresori no galvas līdz kājām aptašķīti nevalnīgu ļaužu asinīm, un kāds faraons Ramzess vai angļu Indijas vicekaralis daudz neatšķiras viens no otra. Bet pa gadu tūkstošiem pasaule taču gājusi uz priekšu, cilvēks kļuvis gudrāks, gaišāks, maigāks, viņa domas vērsas uz labu. Tā arī ir noticis, gaisma augusi augumā, un šai gaismā apzibinošā skaidrībā kļuvis redzams, ka boja ejaš nometis kapitalistu zvēru sejas, riebigās iekāres, sapuvušās domas. Jo straujāks progress, jo tuvāk cilvēces galīgā atbrīve, jo ciniskāks un derdzīgāks kļūst viņu nīkums, asinaināks kapitalistiskais terors, šausmīgāki kapitalistiskie cīņās ieroči. Kad Nīrnbergā tiesāja hitleriešus un ļaudim vai elpa aizrāvās no Osvencīmas un Maidanekas smacīgās ovingas, varēja likties, ka esam aizvēruši kapitalisma un visas vecās pasaules vēsturē pašas drausmākās lapas. Tiesa, jaunāko neko nevarējām atcerēties pagātnē un iztēloties nākotnē, bet tagad redzam, ka asinīm piesūknētās hitleriešu pildspalvas sulainiski uztvēruši amerikāņu miljardieri un raksta tālāk kapitalisma briesmu darbu vēsturi, un viņu nodāja ir pati zvēriskā, pagalam neļēdzīga un drūma, cilvēku nīšanas un iznīcināšanas izdoma vēl nepieredzēta. Hitleris un viņa kalpi palikuši tīkai pusceļā savos zvērdarbos, ja tos salīdzina ar Makartura, Ridžveja un Boutnera nežēlībām. Amerikāņu bakterioloģiskie un ķīmiskie kara ieroči, masveidīgā gūstekņu apslepkavošana, atombumbas, provokācijas un terors aizēno kāskrustnieku balgos sasniegumus. Kultura, zinātne amerikāņu konstitūcijā garantētas pilsoniskās tiesības, liekulīgi cildinātā reliģija, starptautiskie līgumi — viss amerikāņu agresoru smadzenēs un rokās pārvēršas par tukšiem vārdiem. Jaunim meliem, velnišķīgiem slazdiem un viltīgām žņaudzējciļpām. Trīm platiem dzeloņstieplu žogiem tagad ielenkti gūstekņi Kočžedo salā. Izmēteji torpos pārkārtoti tā, lai apsaudes loks kļūtu lielāks, štabos sagatavoti jauni plāni masu apkausanai, jauni provokāciju projekti, — tādas balles Kočžedo kungiem iedzinuši korejiešu un ķīniešu gūstekņi, kas bija saņēmuši gūstā ģenerāli Dodu. Tādas balles un tādas dusmas, ka Trumena kalpi gatavi saviem zobiem saplošīt katru dzīvu cilvēku, kas viņiem pretojas. Gūstekņiem, kas ilgojas atgriezties dzimtenē, viņi iedēdzina mugurā antikomunistiskus lozungus un tad paziņo, ka nevienas nevēlas vairs redzēt ne Koreju, ne Ķīnu. Tādi ir jaunās kungu rases tikumi, tādu viņu morāle. Kā dārgus draugus amerikāņu imperialisti glābj un glabā kāskrusta fašistus, mācās no viņiem, Hitlera nesasnēgtā pasaules virskundzība dienām un naktīm spokoja cilvēkēdēju slimīgajās smadzenēs. Kočžedo amerikāņi ir no tās pašas tumsu sugas, kas plāno visus nēģerus nosūtīt uz Afriku kugos ar laika degļu bumbām. No tās pašas dievbijīgā Trumena ciltis, kas kāro iznīcināt visu progresīvo kultūru, visā pasaulē uzcēlta kara algotņu kazarmas, cietumus un koncentrācijas nometnes, rūpnieciskās strādnieku vergu mītnes. Kauna un dusmu sārtums sakāpj valgos, kad domājam par Kočžedo bēdēm — cik zemu var pagrīti divkārtināt zvēri, kas valkā glūzi kā jaunam izsmieklam cilvēka vārdu. Un lepmums, prieks liek lemdzēties acīm, kad domājam par Kočžedo varoņiem, par korejiešu un ķīniešu gūstekņiem, kurus nespēj salauzt ne terors, ne viltus, — lūk, kur cilvēka cildenais vārds parādās visā spožumā. Tāda cildena un varonīga ir visa Korejas darba tauta, un viņai sūta sveicienus simtiem miljoniem ļaužu visās pasaules malās.

Lielajā cīņā par mieru visu cilvēci apvieno Padomju Savienība. Visi zina — biedra Staļina vārds ir miera vārds, tautu draudzības karogs, radošā darba simbols, gaišas un taisnīgas dzīves vārds. Visā Padomju Savienībā norit protesta sapulces, kuru dalībnieki prasa, lai reiz savaldā Volstrīta algotņus. Šai dusmu dunā leplūst Latvijas darbaļaužu balss. VEF lietuviešu ceeha priekšnieks Karklins saka: «Kočžedo! Kas gan pasaulē tagad nepazīst šo vārdu. Šis vārds visas pasaules godīgajiem cilvēkiem rada visdziļāko sašutumu un apņēmību neļaut cilvēces bēdēm tālāk turpināt nāves sēji darbu.» Latvijas strādnieki, kolchoznieki, zinātnieki, rakstnieki, mākslinieki prasa izbeigt mežonīgo karu Korejā. Viņi ir dzīvības sēji, viņu darbs vēlitis mieram, tautu draudzībai, cilvēces brīvībai un laimei. Kā satikās Donas un Volgas ūdeņi, tā satiekas, saplūst varenā jūrā padomju ļaužu, visas pasaules vienkārsu krietas gribas ļaužu miera domas un darbi.

Kočžedo! Tur krustojas vecās pasaules tumsa ar jaunās cilvēces rīta mirdzumu, tur Volstrīta bēdēm nostājas preti varoņu ciltis. Komunisma rīts uzvarēs kapitalisma nakti — ar tādu atziņu atskan padomju cilvēku protesta vārdi pret amerikāņu briesmīgajiem noziegumiem pret cilvēci, ar tādu apziņu vienmēr pieaugošā spriegumā ejam nākotnes celtniecības darba.

PSRS Padomju architektu savienības valdes plenums

No 2. līdz 5. jūnijam Maskavā notika PSRS Padomju architektu savienības valdes XIV plenums, kurā apsprieda jautājumus par mūsu zemes pilsētu ansambļveida apbūvi. Plenuma darbā piedalījās republiku Padomju architektu savienību, to apgabalu un pilsētu nodaļu priekšsēdētāji un sekretari, lielāko pilsētu galvenie arhitekti, PSRS Arhitektūras akadēmijas īstenie un korespondējošie locekļi.

Plenumā ievadrunu teica PSRS Padomju architektu savienības valdes atbildīgais sekretars S. Černiševs. Galveno referātu — «Arhitektoniskais ansamblis padomju pilsētu apbūvē» nolasīja valdes sekretars G. Zacharovs. Pastāstījis par panākumiem, kas gūti Maskavas un citu mūsu pilsētu rekonstrukcijā, par daudzu pilsētu ielu, laukumu, krastmalu, dzīvojamu rajonu viengabalaīnu apbūvi, G. Zacharovs sīki pakāvējās pie nopietniem trūkumiem padomju architektu jaunradē.

Plenums noklausījās ziņojumus par arhitektonisku ansambļu radīšanu pa-

domju zemes lielākajās pilsētās. Par Maskavas jaunajiem ansambļiem runāja galvaspilsētas galvenais arhitekts A. Vlasovs. Ziņojumu par Staļina vārdā nosauktā prospekta plānošanu un apbūvi Leningradā sniedza pilsētas galvenais arhitekts V. Kamenskis. Kijevas galvenais arhitekts A. Dobrovolskis ziņoja par Kreščatika ielas ansambli, Baltkrievijas PSR Ministru Padomes Arhitektūras pārvaldes priekšnieks V. Koroļs — par Sovetskajas ielas ansambli Minskā, Stalingradas galvenais arhitekts V. Simbircevs — par varonpilsētas centra ansambļveida apbūvi. Pēc tam izvērsās debates par referātu un radošajiem ziņojumiem.

Plegemtajā lēmumā plenums aicina architektus pastiprināt cīņu par savas meistartības celšanu, par augstvērtīgu projektu radīšanu jaunām monumentālām celtnēm, kas izdailos padomju zemes pilsētās.

Plenuma dalībnieki ar lielu sajūsmu pieņēma apsveikumu biedram J. V. Staļinam.

KOMUNISMA VARDĀ

V. Govorkova plakats (no padomju plakatu izstādes Latviešu un krievu mākslas muzejā)

Mierīgā radošā darba triumfs

1952. gada 31. maijs zelta burtiem ierakstīts padomju tautu vēsturē. Šai dienā savienojās lielo Krievzemes upju — Volgas un Donas ūdeņi, pāvestidami komunisma dižceltu pirmdzimta — Volgas-Donas kanāla — gatavību stāties ierindā. Padomju tauta spērusi jaunu soli ceļā uz komunismu.

VK(b)P Staļingradas apgabala komitejas sekretars I. Grišins kādā rakstā zīmīgi salīdzina padomju traktoru, kas steidz uz kolchozu laukiem, ar granātu, kura spridzina veco pasauli.

Patlēšām, katrs sasniegums mūsu socialistiskajā industrijā, lauksaimniecībā, zinātnē un kultūrā liek visai cilvēcei arvien skaidrāk saskatīt Padomju valsts pārākumu par trūdošo kapitalisma nometni, mudina imperialisma verdzībā smokošās tautas pastiprināt cīņu par socialismu. Ja traktoru salīdzina ar granātu, ko tad lai saka par Volgas-Donas kanālu un varenā Cīmljanskas hidromezgla izbūvi? So komunisma celtniecības gigantu stāšanās ierindā kapitalisma pamatus sašķobīs ar zemestrīces spēku, līks visai progresīvajai cilvēcei cieņā un apbrīnā noliekt galvas padomju cilvēka darba varonības priekšā.

Padomju zeme tālu slavena ar savas hidrotehniskās celtniecības vērienu. Dņeprgess un Baltās jūras kanāls pieder pie ievērojamākajām būvēm visas pasaules mērogā. Jaunā Volgas-Donas hidrotehniskā sistēma — izceļas ne vien ar saviem apmēriem, milzīgo lomu mūsu tautas saimniecībā, bet arī ar to, ka tā kompleksī atrisina ekonomiskās problēmas transporta, enerģētikas un lauksaimniecības nozarēs.

Jaunais kanals savienos visas piecas Padomju Savienības Eiropas daļas jūras, ievērojami cels ūdensceļu īpatnīgu PSRS transporta tīklā, atbrīvos simtiem tūkstošiem dzelzceļa vagonu citu apgabalu apkalpošanai. Cīmljanskas HES ražotā elektroenerģija krasi izmainīs plašās apkārtnes ekonomisko un kultūras dzīvi, sekmēs lauku elektrifikāciju, tuvinās kolchoznieku dzīves un darba apstākļus pilsētas apstākļiem, tā veicot vienu no svarīgākajiem bezšķiru sabiedrības izveidošanas uzdevumiem. Simtiem tūkstošiem hektāru zemes Staļingradas un Rostovas apgabalā ietvers moderna irigācijas sistēma, miljoniem hektāru zemes saņem spirdzinošu veldzi apūdeņošanas ceļā. Sausuma piemeklētie apgabali kļūs par vienu no visauglīgākajiem novadiem mūsu socialistiskajā Dzimtenē, kur sli-

tajā dienvidu saulē raženi briedīs nepārskatāmi kviešu lauki, arvien lielākas teritorijas pletīsies kokvilnas plantācijas, augļu dārzi.

Tā, boļševiku griba, padomju tautas radošais entuziasms pārveido zemi, pakļauj dabu, liek tai kalpot cilvēku laimei un labklājībai. Izpildot biedra Staļina ģenialos norādījumus, plašās teritorijās tiek izmainīts klimats, ģeogrāfiskie apstākļi, top priekšnoteikumi arvien jaunu tautas saimniecības nozaru attīstībai.

Komunisma pirmā dižceltne — Volgas-Donas kanāls — paver padomju tautai plašu skatu uz rītdienu, liek arvien konkrētāk sajūst nākotnes elpu. Tas, bez šaubām, dos jaunu sparū un neatlaidību citu komunisma celtnu izbūvē. Volgas-Donas kanāla būvētāju lielais panākums aizraus un iedvesmos Kulbiševas, Staļingradas un Kachovkas hidroelektrostāciju, Turkmēnijas, Dienvidukrainas un Ziemeļkrievijas kanālu celtniekus, visus padomju darbaļaudis rūpniecās, kolchozos, zinātnieku laboratorijās, mākslinieku darbnīcās, jo komunistisko nākotni taču veido visa padomju tauta kopīgi. Un jaunā radošā darba uzvara, ko iezīmēja Volgas un Donas ūdeņu satikšanās 31. maijā, ir visas padomju tautas uzvara.

Staļiniskās komunisma jaunceltnes brīnišķīgi atklāj padomju tautas darba un centienu mīerīgo raksturu. Mūsu tauta itin labi redz amerikāņu un angļu imperialistu gangsteriskos mēģinājumus izraisīt jaunu karu, apbruņot vācu un japāņu revanšistus, nospiebt brīvību mīlošās tautas verdzībā, nosliecināt asinis godīgo cilvēku sargus par labāku un taisnīgāku dzīvi, sagraut pīšļos gadu tūkstošiem krātas materiālas un kultūras vērtības. Svētās dusmās un sašutumā padomju ļaudis protestē pret Korejā pastrādātajām amerikāņu zvērībām. Ar naidu un nīcināšanu mēs sekojam par Volstrīta dolāriem uzpīrtās franču reakcijas nežēlīgajām provokācijām pret Francijas kompartiju un arodorganizācijām. No visas sirds priecādamies par Volgas-Donas kanāla izbūvi, par jaunajām dižceltīm Maskavā, par lielisko universitātes ēku Lēpina kalnos, mēs skaidri apzināmies, ka amerikāņu imperialisti nebūvē ne kanālus un spēkstacijas, ne skolas un slimnīcas. Viņi gatavo atombumbas, audzē mēra un tifa bakterijas, cel jaunās militāras bāzes.

Šā gada aprīlī visa pasaule ar šausmām lasīja ziņojumus par draus-

mīgiem plūdiem Misisipi-Misuri upju baseinā. ASV kompartijas laikraksts «Daily Worker» tajās dienās rakstīja, ka, ja tos līdzekļus, ko valdība izlieto vienas atombumbas vai pāris līnijkugu būvei, liktu lietā Misisipi-Misuri baseina ūdens bagātību regulēšanā, šo rajonu varētu nodrošināt ar lētu elektroenerģiju un pasargāt iedzīvotājus no plūdu briesmām. Un tomēr Trumens ražo atombumbas, būvē līnijkugas, audzē bakterijas, bet naceļ ne kanālus, ne spēkstacijas. Par nākotni viņš nedomā, jo nākotnes nav ne viņam, ne viņa saimniekiem Volstrītā. Imperialistiskie nezvēri ir iznīcībai nolemti. Viņi dara visu iespējamo, lai traucētu cilvēces gaitu uz priekšu. Bet nav viņu spēkos aizkavēt progresu, novērst brīvības un demokrātijas ideju triumfu. ASV kolonijā Turcijā pēdējo 2 gadu laikā izbūvēts 241 cietums un tikai 85 skolas. Francijas reakcionāri, paklausot bakteriļu ģenerāļa Ridžveja pavēlei, ieslodzījuši cietumā Zaku Diklo un Andre Stilu. Taču notikumi liecina, ka šādi līdzekļi nespēj mazināt tautu cīņu par mieru un brīvību, nespēj salauzt godīgo cilvēku apņēmību izsīst kara lāpu no Volstrīta noziedznieku asinainajām rokām.

Jā, mēs redzam un zinām, ka imperialisms šodien ir trakāks un pļēsonīgāks nekā jebkad agrāk, dzirdam, ka kara bungas viņpus okeāna tiek ribinātas arvien negantāk. Kara kurinātāju gatavošanās jaunim noziegumiem saliedē padomju tautu vēl ciešākā apņēmībā maksimāli ātri izpildīt boļševiku partijas, lielā Staļina nospraustos komunisma celtniecības plānus, atdot visus spēkus socialistiskās Dzimtenes varenības stiprināšanai. Katrs padomju cilvēka paveiktais darbs ir stingrs forts miera aizsargāšanas frontē. Komunisma dižcelties un šo celtnu pirmdzimtais — Volgas-Donas kanāls — ir neļēpamais cietoksnis šai fortu virknē, pret ko sašķīdis ikviens imperialistu mēģinājums traucēt padomju tautas mīerīgo radošo darbu.

Volgas un Donas ūdeņi savienojusies. Padomju cilvēku varonīgo darbu vainagojusi spoža uzvara. Radīta celtnē, kas vēl pēc gadsimtiem paaudžu paaudzēm stāstīs par padomju zinātnieku, inženieru, tehniķu un strādnieku lielisko meistartību, par Padomju valsts spēku, Staļina laikmeta diženumu, komunisma celtniecības heroiku. Tauta, kas spēj veikt tik vareņus darbus, ir neuzvarama.

N. P. OGAREVS

12. jūnijā aprit 75 gadi, kopš miris viens no izcilajiem krievu dzejniekiem un publicistiem Nikolajs Platonovičs Ogarevs.

Pirmsrevolucionārā kritiskā literatūra Ogarevu bija ieskaitījusi «otrās līnijas dzejnieku» rindās. Viņa revolucionārā dzeja un proza, viņa filozofiskie darbi tika noklusēti, vecā kritika pilnīgi ignorēja viņa darbību revolucionārās propagandas laukā, nepiemēnēja viņa sarakstītās proklamācijas un uzsaukumus zemniekiem, kareivjiem un vīriem, skolā jaunatnei. Ogareva popularitāti pa daļu mazināja arī tas, ka valdības vīri politisko dzejoļu iespiests ārzemēs. Līdz Oktobra revolūcijai tie Krievijā nonāca vienīgi nelegālā ceļā.

Un tomēr krievu tauta vienmēr ir zinājusi, ka N. P. Ogarevs, kura vārds tik cieši saistīts ar A. I. Hercenā vārdu, visu mūžu kvēlī milējis brīvību, bijis līdz galam uzticīgs darba tautai, skaudri nīdī tās apspiešanos. Dedzīgajai brīvības dzejniekam vēltajā rakstā N. G. Černiševskis tālredzīgi norādīja, ka Ogareva vārds netiks aizmirsts tik ilgi, kamēr dzīvos dzēnā krievu valoda.

Nikolajs Ogarevs dzimis 1813. gadā, muižnieku ģimenē. Jau mājās guvis pamatīgu iepriekšējo izglītību, viņš 1831. gadā iestājās Maskavas universitātē, kur klausījās lekcijas juridiskajā un fizikas-matematikas fakultātēs. Te ap viņu un Hercenu grupējās lielākā daļa progresīvo studentu. Šai pulciņā, kas vēlāk kļuva slēpns, radās doma par revolucionāro ideju propagandas un starp Krievijas zemniekiem. Zaudētajai izdevās iesūtīt revolucionāro studentu vidū spieģus. 1834. gadā Ogarevu un Hercenu kopā ar daudziem citiem studentiem apcietināja. Ogarevu izsūtīja uz Penzu, Hercenu — uz Vjatku.

Ogarevs nonāca smacīgā, muižnieku sīku personisku interešu ierobežotā provincālā sabiedrībā. Spiests dzīvot tālajā nomalē, viņš veltī nezaudēja laiku, bet cītīgi studēja ekonomiskās zinātnes un filozofiju. 1841. gada pavasarī Ogarevam izdevās izkļūt uz ārzemēm, kur viņš pavadīja vairāk nekā piecus gadus, uzturēdamies vairāks Rietumeiropas valstīs.

Atgriezies no ārzemēm, Ogarevs mēģināja realizēt savus nodomus par zemnieku materiālā stāvokļa uzlabošanu, sagādājot viņiem iespēju brīvi strādāt rūpnīcā. Viņš iekārtoja plašu lauku saimniecību, ierīkoja metalapstrādes fabrikas un spirta destilētāvu, pats strādāja savos uzņēmumos, lai tuvāk iepazītos ar ražošanas tehniku un darba apstākļiem. Protams, viss šis pasākums izjuka. Utopiskā pieeja zemnieku materiālās labklājības uzlabošanas jautājumam neļāva realizēt labi domātos plānus.

Ogarevs ilgu laiku sapņoja atkal aizbraukt no Krievijas un pievienoties Hercenam, kurš bija emigrējies jau 1847. gadā. Šo nodomu Ogarevam izdevās izpildīt tikai 1853. gadā. Nokļuvis Londonā, viņš kopā ar Hercenu visus spēkus veltīja revolucionārajai propagandai. Tieši Ogareva ierosmē bijusi milzīga loma slavenā «Kolokola» un propagandas žurnāla «Obščje veče» radīšanā.

«Kolokola» pirmo numuru ievadīja Ogareva dzejoļi. Tie kopā ar Krievijā aizliegtajiem Puškina un Dekabristu dzejoļiem un Hercena atmiņām «Bijušais un pārdomātais», kurās, prozu un publicistiku organiski papildinādams, ietilpst arī Ogareva vārsma, pastāvīgi parādījās 50. gadu brīvības krievu preses slējis.

Emigrācijas periodā Ogarevs parādīja arī spilgtu publicista talantu savos rakstos viņš neaizgādīgi prasīja zemnieku atbrīvošanu, atmaskoja cara valdības politiku. Cīnīdamies par tautas interesēm, viņš dziļi ticēja tās spēkiem. «Vēstulēs līdzautietim» viņš rakstīja: «Jūs uztveres izejas punkts — izmisums, mans — palāvība. Jūs nelīcat krievu tautas spēkam, jo jūs to neredzat; es tam ticu, jo redzu to».

Taču jāpasvīturo, ka Ogarevs, tāpat kā Hercens, būdami krievu nabadīgu kustības pamatlicēji, pretstatā dzimnieciskajai iekārtai izvirzīja atpūlinošas sādžas obsēnas ideālu. Ogarevs domāja, ka Krievijā nonāks pie socialisma ar sādžas obsēnas palīdzību, izvairoties no kapitalistiskās attīstības ceļa. Šai nabadīgu ideālā, kā norādījis V. I. Lēpins, nebija «ne grana socialisma».

Ogareva sabiedriskajā darbībā brīžam vērojama zināma novirzīšanās no demokrātijas uz liberalismu, tomēr demokrāts allaž uzvarēja. Viņam pilnīgi piemērojami vārdi, ko V. I. Lēpins vēltījis Hercenam: «Viņš cīnījās, lai tauta gūtu uzvaru pār carismu, un nevis par liberālās buržuāzijas izlīgšanu ar muižniecisko caru. Viņš pacēla revolūcijas karogu».

Būdams talantīgs dzejnieks, Ogarevs nekad dzeju neatrāva no savas sabiedriski politiskās darbības. Viņa dzejskais mantojums ir saturā plašs un bagāts, viņa līriku apgāro cildeni sabiedriski ideāli. Daudzi dzejoļi, piemēram, «Vecais nams», «Nocturno», «Parastais stāsts» u. c. iegājuši krievu klasiskās dzejas zelta fondā un kļuvuši vairākiem komponistiem — Čaikovskim, Kjuļ, Arenskim, Alabjevam, Varlamovam — par ierosmi lietišķu romānu sacerēšanai.

Ogareva dzeju raksturo plaša vērienā doma, filozofiska koncentrētība. Viņa dailrade nesaraucami saistīta ar filozofiskiem meklējumiem. Šai nozīmē Ogarevs ir viens no «filozofiskās līriks» pārstāvjiem krievu dzejā.

Viena no zīmīgākajām Ogareva līrikas īpatnībām ir nesamierināmais naidis pret apspiešanu un verdzību. Viņa dzeja ir kvēla brīvības dzeja. Kad cara valdība dzejnieku-revolucionāru M. L. Michailovu izsūtīja katorgā, visu Krievijas progresīvo sabiedrību savilpoja kvēlais sveiciens, solidaritātes apliecinājums un aicinājums virsīkļi turpināt cīņu, ko Michailovam un visiem krievu revolucionāriem veltīja Ogarevs. Viņš sapakstījis arī virkni asu epigramu, kurās šautīja tā laika Krievijas valdītājus.

Jau pašos agrīnajos dzejoļos, kuru vairumā dominēja romantiskās stīgas, jūtas noskaņas, kas krasi atšķīrās no muižnieciskās dzejas kopīgā tonā. Vienmēr un visur Ogarevs bijis nesamierināms «mākslas mākslai» pretinieks. Visbiežāk skartie motīvi viņa dzejā vienmēr ir apkārtējās dzīves netaisnību nosodījums, cildena tieksme pēc brīvības, revolūcijas vētru gaidas, cerība, ka nāks negatīss, kas atdzīs tumsu un sasmakumu. Dzejnieks mēdza izteikties, ka viņa «kautrās vārsma» veidotas ar satraukuma pilnu roku. Taču šajās «kautrajās vārsmās» nebija ne vēsts no izmisuma un nevarības, vienmēr tas ir spēcīgs, virsīkīgs, konkrēts. Smalks līrisms tie cieši saaužas ar kaujiniecisku patosu, ar patriotisku cīņas sparu. Pat vislīriskākajos dzejoļos allaž spēcīgi skan dzejnieka pilsoņa izjūtas (piemēram, Dekabristiem vēltītie dzejoļi, kā arī dzejoļi «Drauga piemiņai», kas uzrakstīti 1870. gadā, sakarā ar Hercena nāvi).

Poemā «Humors», kas sarakstīta Puškina «Jevgeņija Onegina» ietekmē, skan optimistiska pārliecība par brīvības ideju triumfu un cara despotisma krišanu. Šī poema ir lieliska dzimnieciskās iekārtas kritika. Vispilnīgākais Ogareva idejsko meklējumu izpaukums ir dzejoļi «Monologi», kura varonis ir «visuvarēnais kustības un radīšanas gars, mūžam jauns un dzīvs».

Daudzi Ogareva darbi spilgti apliecina autora realistisko dzīves uzveri. Dzejoļi «Krogs», «Zemnieka māja», «Sādžas sargs», «Cietumnieks», «Yec-tēvs» drūmās ainās parāda zemnieku nabadzību un apspiešību. Ar šiem dzejoļiem vien pietiktu, lai noīrošinātu Ogarevam goda vietu krievu dzejā. Te dzejnieks parādās kā drosmīgs novators, kas līriķā ieved zemnieku sadzīvi, valodu un folkloru. Dzejoļi sajūsminā ar savu vienkāršību, izjūtu dziļumu un tautiskumu. Tāpat neaizmirstami ir pret carismu vērstie skaudrie agitācijas dzejoļi «K. F. Rilejeva piemiņai», «A. Hercenam» un «Sapnis».

Nikolajs Ogarevs nomira svešumā, tālu no dzimtenes, taču vienmēr palikdams tuvs un dārgs krievu progresīvajai sabiedrībai.

Kopā ar Hercenu viņš pieder izcilākajiem krievu kultūras darbiniekiem, ar kuriem pamatoti lepojas padomju tauta. Ogareva personā padomju lasītāja priekšā nostājas nelokāmas revolucionārās domas cilvēks, liels, darba tautai līdz galam uzticīgs patriots. Viņa darbi, tāpat kā viss klasiskais literārais mantojums, ietilpst padomju tautas arsenālā cīņā par komunismu.

N. Nikolajevs-Bergins

Kulturas dzīve Padomju Latvijā

ORATORIJAS «VALMIERAS VAROŅI» ATSKANOJUMS VENTSPILĒ

1. jūnijā Ventspils strādnieku klubā un muzikas vidusskolas apvienotā kora koncertā otro reizi tika izpildīta Stajina premijas laureāta M. Zariņa oratorija «Valmieras varoņi». Oratorijas pirmais atskaņojums, kurā bija ieradies arī tās autors, notika 11. maijā. «Valmieras varoņu» iestudējums bija kora kolektīvam laba skola mākslinieciskajai augšanai. Atskaņojumu sekmīgi vadīja diriģents Jānis Brizgāns. Solistu partijas veiksmīgi dziedāja kora solisti B. Buriniks un muzikas vidusskolas audzēkņi R. Dūdiņa, K. Pohuse un G. Leimanis. Klavieru pavadījumu veica A. Birkmane, V. Circene un Dz. Klaviņš. Viņu priekšnesums iecināja par rūpīgu, mērķtiecīgu darbu.

Sodien apvienotais koris oratoriju «Valmieras varoņi» atskaņos Kuldiņā.

IESTUDE OPERU «KNAZS IGORS»

Šīs sezonas pēdējais jauninscenējums Latvijas PSR Valsts operas un baleta teātri būs krievu klasiskā skatprāža A. Borodina opera «Kņazs Igors».

To gatavo vairākos solistu sastāvos. Titulrola uzticēta Latvijas PSR Nopelniem bagātajam māksliniekam, Stajina premijas laureātam A. Viļumanim un H. Ozoliņam, kņaza Gajdika un čana Končaka lomas gatavo Latvijas PSR Nopelniem bagātais mākslinieks, Stajina premijas laureāts A. Daškočs, A. Lēpe un V. Širokovs, Jaroslavas lomā pārmaiņus skatīs Latvijas PSR Nopelniem bagāto mākslinieci, Stajina premijas laureāti V. Krampi un M. Brechmani-Stengeli, Vladimira lomā — E. Plūksnu un A. Vanagu, bet Končakovnas lomā — E. Volšteini un A. Pili.

«Kņazu Igoru» iestudē teātra galvenais diriģents L. Hudojevs. Inscenētājs būs režisors N. Vasiļjevs, bet skatuves ietēra autors — teātra galvenais gleznotājs, Latvijas PSR Nopelniem bagātais mākslas darbinieks, Stajina premijas laureāts A. Lapiņš. Operas daudzos daļskānigos korus iestudē teātra galvenais kormeistars, Latvijas PSR Nopelniem bagātais mākslas darbinieks, Stajina premijas laureāts R. Vanags un kormeistars H. Mednis. 2. cēlienā baleta epizodu gatavo teātra galvenais baletmeistars, Stajina premijas laureāts J. Čanga. Pirmizrāde gaidāma jūlija beigās.

TOPOŠIE MĀKSLINIEKI DODAS PRAKSE

Mākslas akadēmijas studenti gatavoja vasaras praksi. Vairāk nekā divdesmit studenti dodas uz akadēmijas mācību bazi Stokā, kur studēs zvejnietu darba apstākļus. Grupa studentu iepazīsies ar Skultes zvejnietu dzīvi. Praktiskie darbi notiks arī Cēsīs un Lielvārdē. Studenti E. Andersons un E. Sokoļenko komandēti uz Kachovkas hidroelektrostacijas celtniecību.

Vairāki vecāko kursu studenti mācību praksi veiks Rīgas un citu padomju republiku pilsētu rūpnīcās.

MĀKSLINIECISKĀS PAŠDARBĪBAS SKATES IESKAŅU KONCERTS

Šīs dienas Rīgas rajonā sākas mākslinieciskās pašdarbības skate. Pārskatu par veikto gatavošanās darbu sniedza pagājušo svētdien Brīvības muzejā notikušais skates ieskaņu koncerts.

Kuplā skaitā sanākušie klausītāji pārliecinājās, ka liela daļa apvienoto koru programā paredzētās dziesmas mācījušies rūpīgi un apzinīgi. Virsdiriģentam H. Mednim izdevās panākt, ka ik dziesmā atklājas tās saturs un muzikālā savdabība. Lielu atsaucību guva LPSR Valsts operas un baleta teātra solista P. Grūveļa līdzdalība koncertā.

Latviešu, krievu, lietuviešu, igauņu, ukraiņu, guculu un čeču tautas dejas raiti dejojā apvienotie deju kolektīvi A. Kauliņa vadībā.

Pēc skates paredzēta apvienoto koru viesošana Padomju Igaunijā.

RAKSTNIEKS-GENERALIS

Sakarā ar Mate Zalkas nāves 15. gadadienu.

Uzzinājis par katastrofu, kas bija notikusi uz ielas, es nekavējoties devos pie viņa uz Kremļa slūmiņu.

— Ģenerāli nomirst gultā, — ironiski pateica, vieddamies aiz sāpēm Zalka (šāds nosaukums bija tulkotajam romanam, kuru tolaik publicēja žurnālā «Lokaf»). — Un kā gan man gadijās nelaime nokļūt zem šīs nolādētās transportmašīnas? Ja nu kāja nesadzīs, un man nebūs vairs lemts sēsties zirgam mugurā, ko?

Tie, kas pazina viņu, ļoti labi saprata, ka laupīt Zalkam iespēju nodarboties ar jāsānu nozīmētu atpēmt viņam daudz, pat pārāk daudz. Un tā nebija nekāda nejaušība, ka biedra Vorosiļova adjutants, apņemot viņu slūmiņā, pateica viņam Klimenta Jefremoviča vārdus, ka tas cer atkal redzēt viņu ierindā zirga mugurā.

Maskavā, Furmanova šķērslā, viņa mājīgajā stūra kabinetā pie sienas virs paklāja bija piekārtis karavīra binoklis, pistole un zobens, izgreznoti ar sudraba un zelta rotājumiem. Lielisko kaujas zobenu Mate Zalka saņēma no sava slavenā armijas komandiera. Par Internacionālās kavalerijas brigades kaujas nopelniem pie Perekopa brigades komandieri ar to apbalvoja personīgi Frunze.

Grūti pateikt, kas viņš bija vairāk — karavīrs vai literāts. Mate Zalka mīlēja abas šīs profesijas un tām, vienīgi tām, veltīja visu pilnību sevi.

Ilgajos turās saskars gados, strādājot kopā ar viņu Sarkanās Armijas un Flotes Literārās Apvienības Centrālajā Padomē, kuras organizētāju skaitā viņš bija, man radās izdevība ļoti iepazīt šo brīnišķīgo, sirsnīgo cilvēku un talantīgo rakstnieku, kas apbrīnojami godprātīgi un apzinīgi veica savu darbu literatūras laukā.

Par viņa uzskatiem šajā jautājumā dāļrunīgi stāsta kaut vai tāds fakts. 1932. gada vasarā, atradāmies Perekopā strēlnieku divīzijas nometnē pie Odesas, Mate Zalka bija uzrakstījis lielu aprakstu «Kara noslēpums» un nosūtījis to laikrakstam «Pravda». Tas man kļuva zināms no viņa vēstules. Drīz pēc tam saņēmu telegramu, kurā Zalka lūdza mani «ar vislielāko steigu, operatīvi» aiziet uz «Pravdas» redakciju un izmainīt dažas rindīpas. Šo rindīpu jaunais teksts bija telegramā. Pat nodevis darbu publicēšanai, Mate Zalka turpināja strādāt pie tā, visu laiku domājot, kā padarīt to vēl labāku, kā vēl spēcīgāk, vēl izteiksmīgāk iecelt vienu vai otru vietu.

Starp citu, jāpasaka dažī vārdi par šo aprakstu. «Kara noslēpums» pastāstījis par negaidītu pavēli, ko saņem naktī divīzijas štābā. Tūlīt atskan traukmes signāls, un divīzija dodas naktī pārgājienā uz tuvējo rajonu, lai no rīta... palīdzētu rajona kolehoziem novākt labību. Būdams, tā sakot, «dzimls» karavīrs, Mate Zalka tomēr lieliski izprata Padomju Armijas, mlieru mīlošās padomju tautas būtību un dabu.

Zalkam bieži nācās tikties ar Padomju valsts izcilajiem darbiniekiem. Lēpinam viņš ziņoja par «zelta vilciena» likteni. Tā saucās vilciens ar Kolčaka zeltu, kas viņam, Zalkam, kopā ar vairākiem citiem biedriem bija jānogādā no Sibīrijas Maskavā. Būdamies, ka vilciens ceļā nokļuš baltgvardu bandu rokās, tie, kam bija uzdots par pienākumu vilcenu pavadīt, izkrāva zeltu tunelī, ko pēc tam uzspīdzināja. Karti, kas deva iespēju zeltu vēlāk izrakt, Mate Zalka pašrocīgi nodeva Vladimiram Iljičam.

Zalka tikās arī ar biedru Stajinu. Viņš tuvi pazina biedrus Vorosiļovu, Gorkiju, Andre Marti. Viņam dāvāja savu draudzību Furmanovs.

Viņš, daudzu labu grāmatu autors, vienmēr uzskatīja sevi par «viduvēju» rakstnieku. Vienā no laikraksta «Lietraturnaja Gazeta» numuriem 1932. gada viņš nosauca savas rakstnieka piezīmes šādi: «Viduvēja» piezīmes». Un tā nebija pozešana.

«Pirmais, otrs, trešais», «Chodja», «Drošsirdīgs skroderis», «Kara pasta», «Lēciens», «Stāsts par mūžīgo mīlību», «Karagājiena beigās», «Li Večān atgriešanās», «Ne tik vienkārši» — lūk, nebūt ne jau pilnīgs viņa grāmatu saraksts.

Neraugoties uz valodas un ādas krāsas atšķirību, viņa darbu varoni — un garu revolucionāri, ķīniešu brīvprātīgie, krievu sarkanarmieši — visi viņi cīnījās par vienu un to pašu — par mieru, laimīgu dzīvi virs zemes, pret ekspluatatoru tirāniju. Oktobra revolūcija ikvienam no viņa pozitīvajiem varoņiem bija neizdzīstosā, spoži mirdzošā bāka, kas jāva saskatīt ceļu vīstumsāka nakti.

Pēdējā un labākā Mate Zalkas grāmata ir «Doberdo». Šajā romanā spilgti un reljefi, taču tajā pašā laikā ļoti vienkārši izstāstīts jauna leitnanta Tibora Matraji dzīves ceļš. Visa fronte piederzēta un pārdzīvotā ietekmē un garu vīrsnieks pēc ilgstošas iekšējas cīņas atbrīvojas no «neitrālītales» pīnējiem, kas bija turējuši viņu savā gūstā. Kareļvju briesmīgās ciešanas, štābu vīrsnieku mežonīgā uzzīve un cīniskais karjerisms, viņu trakās spekulācijas tajā laikā, kad no vienkāršās tautas nākušajiem laudim valdošās vīrsotnītes iegribu dēļ bez jebkādas jēgas jāiet drošā nāvē, atver acis amatnieka dēlam, kas kļuvis par leitnantu, un liek viņam pāriet boļševiku nometnē. Tikal tajā viņš paredz skaidru un prieka pilnu ceļu uz laimīgu dzīvi.

«Uz priekšu, leitnant Matraji! Tu pietelci karu karam un tagad ej, lai noorganizētu draugu un biedru legionus, kas pavērsīs savu šautepu stobrus pret tiem, kas piespēl kauties!»

Tā beidzas šī savilpojošā grāmata, kas skan aktuāli arī šodien. Autoram nebija lemts redzēt to iespēstā veldā.

Divpadsmitās Internacionālās brigades, bet vēlāk Internacionālās divīzijas komandieris Mate Zalka — generalis Pauls Lukačs — aizstāvēja pret fašistiskajiem karapūļiem demokrātisko Madridi, deva vareņus, iznīcinotus triecienus Hitlera, Musolini un to dienēdā Franko bandām Gvadaramā un pie Ueskas. Tur viņš arī krita varoņa nāvē.

Mate Zalkam ir neliels stāsts (viņš ļoti mīlēja to) par kādu ungaru, kas atstājis dzimteni, kurā valda Hortija asinainais fašistiskais režīms, un cenšas nokļūt Padomju Krievijā. Šā stāsta varonis saucās Lukačs.

Lūk, kā radies tā spāņu tautas ģenerāļa — Paula Lukača — vārds, ko Spānijas republikāniskā valdība apbalvoja ar augstāko atzinības zīmi, kural bija dots dziļi zīmīgs nosaukums — «Madrīdes lauri».

Aiz viņa šķirsta Valensijā gāja mīnīstri un zemnieki, kareļvji, strādnieki un literāti. Desmitiem tūkstošiem cilvēku pavadīja pēdējās gaitā ungaru rakstnieku, demokrātiskās Spānijas legendāro divīzijas komandieri, lielisko padomju cilvēku — boļševiku — Mate Zalku.

Tikal pavisam nedaudziem cilvēkiem zināms, ka pēc pilsoņu kara beigām Krievijā Zalka aizbrauca uz Turciju, lai palīdzētu turienes darbaļaudīm cīnīties par brīvu, demokrātisku valsti, kurā visa vara piederētu tautai.

Ja dzīvs vēl ir angļu ģenerālis Haningtons, ja dzīvi vēl ir grieķu «karavadoņi», kas vadīja interventu karaspēku Turcijā, cenšoties tur nomākt jauno revolucionāro kustību, tad viņi katrā ziņā gan atcerēsies, cik nežēlīgas sakāves viņiem lika piedzīvot lielas kavalerijas vienības komandieris pulkvedis Lašo Kemens. Sevišķi labi tas jāatceras Haningtonam, kuru Kemens iznīcināši sakāva pie Smirnas.

Vēl jaunības gados Zalka bija uzrakstījis lugu par ungaru revolucionāru — francū komunarū, kas krija, cīnoties uz Parīzes barikādēm. Viņa vārds bija Lašo Kemens. Tā Lašo atkal atguva dzīvību Turcijas kaļnos un Melnās jūras piekrastē. Daildarba varoņa tēls saplūda vienā veselā ar tā varoņīgo autoru.

Mate Zalkam ir stāsts «Nemirstība». Pilsoņu kara dalībnieks tajā saka: «Piecelšimies kājās un pastāvēsim brīdi klusu, iedomāsimies virsīkīgas, bet skumjās sēru marša skaņas. Šie notikumi jau sen aizsalkuši, to varoņi atdeva savas dzīvības par miljoni laimi. Ja kāds jums parādīs neviena neatzīmetu sarkanā karavīra kapu, ziniet, ka tajā guļ nemirstīgs varonis, kas atdeva savu dzīvību par to, lai jūs būtu laimīgi, spēcīgi un brīvi».

Sie rakstnieka Mate Zalkas vārdi vislabāk attiecināmi uz cīnītāju Zalku, kas apbalvots ar diviem Sarkanā Karoga ordeņiem, uz spāņu tautas varoņīgo ģenerāli, kas atdeva savu dzīvību par miljoni laimi.

Negēlīgi, riebiģi barbari, Franko fašistiskie izdzimtieņi izpostīja un apgrānīja varoņa kapu Valensijā. Bet nav šaubu, ka pienāks diena, kad Mate Zalkas kaps atkal slīgs ziedos, kad uz tā atkal pacelsies piemiņeklis. Un uz šā piemiņekļa atklāšanas sviņībām ieradīsies arī viņa līdztautietis no tautas demokrātijas zemes — brīvās Ungārijas, par kuras brīvību un laimi vienmēr sapņoja mūsu dārgais un neaizmirstamais Mate Zalka.

Oļegs Moļsejevs

A. TALCIS

PIEPILDĪJIES TAUTAS SENSENAIS SAPNIS

1. Trīsdesmit pirma maija rīts uzausa pār Volgas-Donas kanālu ar mikliem vējiem un lietu.

— Tās ir kāzu rīta priecīgās asaras. — jokoja laudis, kas, neraugoties uz sliktiem laika apstākļiem, jau agri pulcējās kanāla rajonā. — Sodien taču apprecina lepno Dona tētiņu ar māmiņu Volgu (krievu valodā Dona ir vīriešu kārtā, un vecie kazaki savu dzimto upi laiņi dēvē par Donu Ivanoviču).

— Al, al, al! — sūrojās dzejnieks. — Esmu sacerējis apsveikšanas dzejoli, un tajā man paredzēta saulaina diena...

Viņš jau sāka gudrot, kā pārveidot varsmas, bet ceļa biedri viņu mērināja.

— Pagaidi vien, gan ap to laiku būs arī saule, pār Stalingradas stepi lietis mākoņi neturas dienām ilgi...

Vēsts, ka paredzēta Donas un Volgas ūdeņu savienošana, aplidojusi ne vien Krasnoarmeisku, kuras robežas tam vajadzēja notikt, bet arī Stalingradu un apkārtnējos kolchozus. Jau kopš maija pirmajām dienām visa Dzmitene un visi godīgie darbaļaudis pasaulē ar sašņūdzinātu interesi dzīvoja līdzī komunistu celtni pirmsdzimtā tapšanai. Vietējie laudis ar jo īpašām patriotisma ūtām pārdzīvoja katru jaunu celtnieku sasniegumu, katru ievēroto pārmaiņu stepē starp Volgu un Donu. Atpūtas dienās stalingradieši brauca desmitiem kilometru tālu, lai savām acīm redzētu, kā padomju cilvēku virzītie Donas ūdeņi soli pa solim iekarot un pārveido nesen vēl pirmsdzimtā apkārtni. Un beidzot pienākusi vēsturiskā diena — abas lielās Krievu zemes upes sasniedz rokām pāri simts kilometru agrāk šķietami nepārvaramajam attālumam.

Cik gadu simtus par to sapņojuši krievu tautas labākie dēli! Par to sapņoja strādnieki, kas, sviedrus līdami un ūdens lāsi alkādami, vilka pāri tirgoņu laivas pa pietiekām un baltām no Volgas uz Donu, un otrādi. Par to sapņoja Stenka Razins, domādams par krievu tautas labklājību. Pēteris Pirmis, rūpēdamies par Krievu zemes robežu aizsardzību, jau sāka rakst kanālu, bet svešzemju valdnieku uzpirktie bāri nekrietniem līdzekļiem izjauc drosmīgo pasākumu. Tūkstošiem lauku gāja bojā gan svelmainajā karstumā no slāpēm un saindētas barības, gan ziemas sala stindzinātī. Ceļā no Stalingradas uz Saratovu saglabāties stacijas nosaukums — Pēteris Valnis, no kurienes iestiepās Donas stepē toreiz neveiksmīgi raktais Volgas-Donas kanāls.

Vēl gadu simteņiem vajadzēja paiet vēlīgus mēģinājumus «izlabot to, ko pats dievs tā devis», kā liekulīgi savā laikā izteicies Astrachanas gubernators kņazs Golcins, sabotēdams Pēteris Pirmā drosmīgo pasākumu. Vajadzēja nodibināties padomju iekārtai, lai arī šis cildenais sapnis tiktu piepildīts, tāpat kā daudzi citi tautas sapņi. Caricīnās Stalingradas aizstāvēšanas muzejā apmeklētāji var izlasīt Volgas-Donas kanāla pētnieku grupas vadītāja telefonogramu Revolucionarajai Kara Padomei par iespējām turpināt pētniecības darbus kara apstākļos. Toreiz Caricīnā atradās biedrs Staļins, notika smagas kaujas pret ārzemju interventu atbalstītajiem baltgvardiem, kaujas par padomju iekārtas noturēšanu. Uz šīs telefonogramas lasāmās tālredzīgā Vadoņa rokas rakstītas rindas:

«Kanālu izstrāsim pēc kadetu noslīcināšanas Volgā un Donā».

Revolucionarās Kara Padomes locekļi

Staļins, Voronilovs

22. IX 1918. g.»

Ko teicis biedrs Staļins — viss allaž piepildījies. Pienākusi arī vēsturiskā diena, kad Volga savienota ar Donu!

2.

Pie trešajām slūžām ūdens bija pienācis jau agrās rīta stundās, bet ap desmitiem, pēc Maskavas laika, kanāla bruģētās malas visā garumā uz augšu, ceturto slūžu virzienā, apskaloja nemierīgie vilpi. Slakstēdami tie sītās gar dzelzs vārtu aizsargrežģiem, it kā ar nolūku trokšņodami, lai ātrāk ļautu turpināt uzsākt gaitu. Gar kanāla malām, ap slūžu ceļiem, pie kameras barjerām un uz vārtu tiltiņiem sastājušās jauzu masas. Acis neatraudami, saņēmušie lūkojās mālānajā ūdenī, kur atspoguļojās zilganpelēkās debesis un stepes zāļi, alejām apstādītie krasti. Celtniecības strādnieki: ekskavatori, šoferi, skreperisti, betonētāji, mūrnieki, bruģētāji, darbu vadītāji, tehniski un inženieri, — visi lielā darba dārtāji šķietas mazliet neveikli daudz

Attēlā: brīdis, kad 31. maijā starp Volgas-Donas kanāla 1. un 2. slūžām savienojās Volgas un Donas ūdeņi. TASS fotochronika

viesu vidū, liekas — paši vēl netic savām acīm, ka tas viss padarīts ar viņu prātu, sirdi un rokām, ar viņu vadītām dzelzs mašinām, ko tik bagātīgi piegādājuši Maskavas un Leningradas, Krasnatorskas un Stalingradas, Charkovas un Minskas, Tbilisi un Rīgas, — visas Padomju zemes čāklie strādnieki.

— Te taču vēl nesen bija chaotiskas bedres un smilšu blāķi, — atceras kāds pajauns pulsis, apālo žokejcepurī kā rausi grozīdams rokās, jo kuplo matu un vēja dēļ tā neturas viņam galvā.

— Tur lejā, pie slūžu galvas, es leju betonu, — piebilst otrs. — Bet kas nu tev vairs noticēš?

— Un pareizi! — trešais viņu pazebo. — Tur nav nekāda betona, redzi — mālains ūdens...

— Tas no tā, ka tavš ekskavators nav gludi nolīdzinājis gultni, — betonētājs nepaliek parādā.

Slūžu kamera tukša, tikai dziļi lejā, ovalajā ierīvē, sakrājis nedaudz lietūs ūdens. Pa kameras betona grīdu šurp un turp steidzīgi pārsoļo slūžu nākamie saimnieki — kanāla eksploatācijas dienesta darbinieki un celtni inženieri, vēl pēdējoreiz pārbaudīdami, vai viss kārtībā. Stāvajās betona sienās leapalās nīvēdīgas rievās, tur melno svaigi krāsotas, no metāla darinātas pletauvošanas ierīces, ik pa gabalam tādas pašas melnas metāla kāpnes. Zīlīte uzlaidusies uz kāpņu stieņiem un citīgi slauka savu deguntiņu.

— Arī uzpošas par godu svinīgajam gadījumam, — nosaka paveicāks vīrs, ar mīlestību lūkodamies putniņa rosmē.

Vēl pēdējie pārbaudes darbi norit arī ap slūžu ierīcēm un torniem. Jauns pulsis, ar tikko dīgstošām ūslām un divām zvaigznītēm uz formas tērpā zāļiem uzplēciem, iznāk uz remonta vārtu tiltiņa un nobažījies kaut ko valcā savai priekšniecei. Caur blezajiem brīļiem stikliem redzamas jaunekļa mulsās dzejnieka acis, arī pagarie mati, kas mazliet izlīduši gar formas cepures malām, liecina, ka viņam kāds kluss sakars ar muzām un grāmātām. Priekšniece, gados varbūt mazliet vecāka par viņu, tādā pašā upju kuģniecības darbinieku formas tērpā, bet ar trim zvaigznītēm uz uzplēciem, viņu mērina:

— Tikal bez uztraukuma. Nesteldzieties, dariet visu ar apdomu, kā vienmēr. Jums taču viss skaidrs, es zinu, ka skaidrs.

— Skaidrs, — klusu atbild jauneklis, pateicīgi lūkodamies priekšnieces laipnā, skaistajā vaigā, kur, liekas, nav pleskāruses neviena rūpju, neviena šaubu, ne sirdsēstu rievīte.

Isi priekš pulksten vienpadsmitiem slūžu torņos ierunājas skaļrunis:

— Neptederošās personas lūgtas atstāt vārtu pārejas... Sagatavoties klinketu atvēršanai!

Korespondenti un filmu darbinieki ar saviem aparātiem ne labprāt grib atstāt izdevīgo vietu, no kurienes pārredzams kanāls augšpus slūžām, kā arī slūžu vārtu starptelpa un kamera. Taču rīkojums nav teikts velti, neko darīt — jāiet meklēt citu labi pārredzamu vietu. Pēc neilga laika noskan jauna komanda:

— Atvērt klinketas!

Iss gaidu pilns brīdis. Tad pa vārtu apakšu, it kā no zemē paslēptiem avotiem, sāk mutulot ūdens un pieplūst nelielo starptelpu starp vārtiem un drošības aizvariem. Pirmā, tikko saredzama, mālainā ūdens straumīte izlīn pa betona caurīces visāurāko spraugu, taustīdamās izplūst pa kameras gultni aizvaru tuvumā, iekrīt ovalajā ierīvē un sajaucas ar mierīgi dūsošo lietūs ūdeni. Arvien lielāks pieplūdums rodas aizmugurē un ūdens jau veļas pāri otrai, jau platākai caurīces spraugai, pēc tam trešajai, ceturtajai... Tad sāk mutulot un šnākt, cirst baltas putu šaltis uz betona grīdas, ložņāt gar kameras sienām, cenšas ielīst ik spraugā, uzskalojot ik māla picīnu, kas pēdām sasnēstas uz betona grīdas. Arvien straujāk, neatlaidīgāk pieplūdas slūžas ar Donas ūdeni, kas jau no šī gada 1. februāra pārcelts Karpovkas sūknju stacijas dambim, izstāģājis Donas nogāzes ūdenskrātuves, kanālus un slūžas, pārkāpis ūdensšķirtnei, lai no turienes, būvēcē, kāpienu pa kāpienam nostāgātu arī Volgas nogāzi.

Maija vidū Donas ūdens vēl tikai pildīja Varvarovkas krātuvi. 22. maijā, ūdensšķirtnes rajonā, jaunā inženiera Anatolija Uskova vadītāis četrpadsmit kubikmetru kausa ekskavators vēl izcēla pēdējos zemes klēpju. Viņa ekskavators «ES-14/65» pusotra gados iz-

cēlis divus miljonus astoņus simtus tūkstošu kubikmetru zemes, nostaģējot pa trasī apmēram deviņus kilometrus. Ūdensšķirtnes rajonā ir visdziļākais kanāla rakums, vietām šē dziļums aizsniēdz pat divdesmit divus metrus.

24. maijā Donas ūdeņi pārslēcās ūdensšķirtnei un otrā dienā pienāca pie deviņajām slūžām. 26. maijā tie sasniedza Capurņiku rajona robežas — astotās slūžas. Tā ūdens krita lejāk un lejāk. Starp astotajām un septītajām, tāpat starp septītajām un sestajām slūžām, kur atrodas dabīgas ieplakas, ūdeņi mazliet aizķērās. Taču jau 30. maijā tie šķērsoja sestās, pietās un ceturtais slūžas un 31. maijā ritā nonāca pie trešajām. Tāli ceļa gabali bija nostaģāti pa Aizdonas stepi, uzkāpts augšā četrdesmit četrus metrus līdz Ergeni augstienei, lai no turienes kristu lejā pa divreiz augstāku nogāzi.

3.

Ap dienas vidu tiešām pārstāja līnāt un pelēkajos mākoņos mīglajos atspīdēja zilās debesis.

— Lūk, arī saule klāt apsveikt vēsturisko brīdi, — priecājās laudis.

Ap divpadsmitiem paveras trešo slūžu lejasgala caurīces, ūdeņi dodas tālākajā gaitā. Avangarda straumītes mirkli apstājas pie kāda izcīlniņa, tiecas to aplēt, jau pavīzās uz viņu otru pusī, bet no aizmugures nāk lielāks vilnis — tas bez domāšanas pārsļācas pāri, izplešas arvien plašāk, soli pa soli ieņem cilvēku roku sagatavoto gultni.

Nesen vēl celtnieki brauca pa ieļu taisni pāri no viena kanāla krasta uz otru. Arī patlaban kāds pajūgs grib sasniegt labo krastu. Braucējs nevēlīgi nolaižas ieļējā. Pēkšņi viņš ierauga, ka pavisam tuvu jau klāt ūdens. Pūsis pagriež šķimeli atpakaļ, bet jauzu jautrība un smieklī laikam sadūšo, viņš sarauj grožus un rikšiem vien metas pāri.

— Nebaidies! — Kāds nosauc pakal. — Tavs Noasa šķirts nenogrims, gan pie slūžām izvīksim krastā.

Likumus mezdams, pajūgs tikko paspēj sasniegt otra krasta nogāzi ar sausiem riteņiem.

Jautrā jauzu pulka pavadīts, ūdens neatlaidīgi tuvojas otrajām slūžām. To baltie torņi aplīpuši skatītājiem, jauzu

masas sadūzmējušās gar kanāla malām, gar kuģu pletauvošanas barjerām un aizsargu vajņiem. No tuvās celtnieku pilsētiņas pa nogāzi steidzīgi drāžas lejā zēns ar dvieļi rokās.

— Vai peldēties? — apjautājās.

— Kā citādi! — zēns atbild un neatskatīdamies nesas tik prom. Kā tad — var nokavēt, redz, citi jau augšgalā brādī un peldas.

Ne vien zēni, pat pieauguši cilvēki noāvuši apavus, nebēdīgi brien ūdenī un atļaujas dažādas nerātības. Cilvēki aiz pārgalvības metas peldus ar visām drēbēm.

Pulksten 12.40 ūdens klāt pie otrajām slūžām. Se visus aplido vēsts, ka Donas un Volgas ūdeņi sastapsies rajonā starp dzelzceļa un šosejas tiltu, aiz otrajām slūžām.

Tāpat kā gar visu kanāla malu, arī šeit, augstajos krastos, zājo papeļu rindas un dzelteno akaciju dzīvzogi. Uz kanāla noslīpes akmeņi bruģa tālu saskatāms uzraksts:

«Slava dižajam Staļinam!»

No augstā krasta labi pārredzami tīklab pirmo, kā otro slūžu baltie četrstūrainie torņi un lokveidīgās arkas. Redzams, ka iepretim pirmo slūžu augšējai galvai kanālu šķērso smilšu aizsprosts. Pāri pirmajām slūžām jau priekš dažām dienām pārsūknēja Volgas ūdeņus, lai līmeņa izlīdzināšanai notiktu bez strauļiem kritieniem no vienas vai otras puses.

Pirmās slūžas — Volgas vārti uz kanālu. Šajās maija dienās Volgas lejasgalā vēl turējās augstu pavasara ūdeņi. Tālu tālu tie aizstiepās pa Achtubas palieni, un Sarpas salas vītolī pacēlās no ūdens kā zaļš vainags iepretim kanāla mutei. Pret salas zājo fonu koši atmirzēja pietāpņu baltās ēkas. No Volgas labā krasta stāvēs kraujas plašajās tālēs mierīgi noraugās biedra Staļina tēls — grandiozs monuments, kas paceļas pār krauju četrdesmit divu metru augstumā un saskatāms visā apkārtnē piecpadsmit un pat vairāk kilometru attālumā.

Vēl 30. maijā pie kanāla teejas pirmās slūžas aizsargāja no Volgas ūdeņiem liels smilšu aizsprosts. Lai pārsūknētu vajadzīgā daudzumā ūdeņi un lai laikā noskalotu aizsprostu, šē pirms dažām dienām ieradās spēcīgi zemesūceji — Nr. 322 un «Stalingradas-1003», ko Varonpilsētas strādnieki veļtījuši lielo komunisma celtni gigantam Kubiševā.

Abi zemesūceji bija pārsūknējuši Volgas ūdeņus pāri pirmajām slūžām tādā augstumā, ka tie varēja doties pretī Donas ūdeņu straumēm. Pulksten 13.35 ekskavators sāka izjaukt slūžu augšgala smilšu aizsprostu. Volgas ūdeņi sāk traukties pa kanālu augšpus. Tajā pašā laikā no otrajām slūžām izrāvās Donas ūdeņu plata straume.

— Nā, nā! Māmiņa Volga nāk pretī Donas tētiņam! — ļaužu priecīgās balsis pārsalc kanāla malu. Orķestris, kas ieradies no tuvējās rūpnīcas pašdarbības pulciņa, sāk spēlēt maršu. Lūk, jau Volgas ūdens iznācis šāpus šosejas tiltu, jau Donas ūdens pagājis garām pletauvošanas krastu robežām. Soli pa soli tuvojas abas straumes, un beidzot, pulksten 13.55 pēc Maskavas laika, satiekas tieši tajā vietā, kur celtnieki paredzējuši to sastapšanos — iepretim Staļina vārdam uz krasta noslīpes.

— Lai slava biedram Staļinam! — skan ļaužu saucieni. — Lai mūžīga veselība Josifam Visarionovičam!

Laudis apkampjas, apsveic kā svētku dienās citu citu, sveic cepures galās, smejas, priecājas. Daži vēl pēdējā brīdī, kamēr sastopas pirmās straumītes, steidz pārskriet uz otru krastu. Kas par to, ka otrajā malā ūdens jau pāri ceļiem — tikai vienreiz tas iespējams visas cilvēces mūžā!

Laudis vēl ilgi stāv krastmalā un lūkojas kā pamazām ūdens izlīdzinās pa visu gultni, kā pamazām visa ūdens masa sāk slīdēt uz Volgas pusī. Pār dzelzceļa tiltu, augstu augstu gandrīz debesis, raugoties no kanāla malas, virzās divu lokomotīvu vilks balasta satāvs. Abas lokomotīves sveicina pieplūdošo kanālu ar gariem svilpiem. Skaņas aizplūst pa visu Pievolgas un Piedonas stepi, pa Dzmitenes druvām un mežiem, pa upēm un jūrām, — tālu tālu pāri visai pasaulei, slavinādamas padomju cilvēku radošo darbu, veļtītu mieram un laimei.

Lai slava komunisma celtniekiem! Lai slava boļševiku partijai, lielo uzvaru organizētājam un vadītājam!

Lai slava miera un laimes celtniekiem, dižajam Staļinam! Stalingradā, 1952. g. 1. jūnijā.

Sens tautas sapnis dzīve kļūst

Aleksandrs Prokofjevs

Sens tautas sapnis dzīve kļūst,
Lūk, pāri smiltājam
Jauns kanāls «Volga-Donā» plūst,
Kvēls, dzīvens sveiciens tam!

Kā upe straume dūc un šalc,
Caur stepes tāli steidz,
Un pārens vilnis putu balts
Jau priecīgs krastus sveic.

Ne stepes zeme, — aizupe —
Tā tevi tagad sauks.
Uz mūžiem ūdens, nācis te,
Pa tavām ārēm trauks.

Ar liksmi, veldzi atbrāzis,
Ar kiržu ziediem vīts.
... Man skatiens gaišā laimē viz,
Pār jauno krastu slīd.

Kur jaunā upe vilņus nes,
Tik ilgi stāvēt man,
Pār dzelmēm lido cepures
Un dzirdi smieklī skan.

Kaut ūdens mazliet dūļkains tur
(Ceļš bijis garš un grūts),
Bet veldzi saldāku nekur,
Man, liekas, nedabūt.

Atdzejojis Andris Vējāns

Lielāku rosmi un radošu degsmi plakata mākslā!

Politiskajam plakatom mūsu socialistiskajā Dzimtē ir spoža vēsture. Par tā izcilēm sasniegumiem liecina gan pilsoņu kara, gan Lielā Tēvijas kara gados, gan miera laika socialistiskās celtniecības periodos izdotie plakati. Plakata māksla, kā to norāda «Pravda» savā š. g. 25. aprīļa rakstā, ir īsta augsta māksla, kas prasa dziļu saturu, viegli saprotamu, pilnīgu formu. Kā tēlotājas mākslas vismasveidīgākajam un visaktīvākajam žanram, plakatom jāatpoguļo padomju īstenība, padomju cilvēka morālā stāja, tam jāaudzina padomju laudis, jāiedvesmo viņi uz varoņdarbiem komunisma celtniecībā. Pildot šos svarīgos uzdevumus, padomju politiskais plakats dziļi idejiski saturā, melstarīgi savā mākslinieciskajā izpildījumā, ieguvis nozīmīgu vietu dzīvē, tas redzams gan rūpnīcās un kolchozos, gan skolās, gan ielās un laukumos, tam goda vieta ierādīta visās darba vietās, klubos, sarkanajos sturīšos. Padomju mākslinieku-plakatistu V. Ivanova, V. Korceka, L. Golovanova, A. Kokorekina, V. Gorkova, Kukriniku u. c. darinātie plakati izpelnījušies augstāko balvu — Stalīna prēmiju.

Arī Padomju Latvijā politiskais plakats nav jauna parādība, lai gan idejiski mākslinieciskā un poligrāfiskā izpildījuma ziņā tas vēl nevar sacensties ar minēto autoru sniegtiem. No paraugiem, kuros vēl dominēja formalisma noskaņas (K. Vidūna, Ed. Kalniņa, V. Krēgeres darbi), no plakata ar zemu profesionālo līmeni zīmējuma un štampa lezīmēm (S. Gūtmana u. c. darbi), kā arī tikai no triskrās poligrāfiskā izpildījuma, tagad plakats pie mums atsevišķos gadījumos nonācis līdz saturā idejiskiem, zīmējumā realistiskiem un daudzkrāsū litogrāfijas un pat arī ofseta tehnikā iespiestiem paraugiem. Bagātāka un vispusīgāka kļuvusi plakatu tematika. Tajā jau pletiekami dziļi atspoguļojas padomju tautu draudzība (mākslinieki V. Ivanovs un V. Tiščenko), komjaunatne (A. Muceniks), cīņa par mieru (M. Gleichs, M. Karpenko, V. Kovalovs, A. Pankoks, V. Tiščenko), republikas socialistiskās rūpnīcas uzplaukums (A. Jēgers, P. Asejevs), republikas kolchozu dzīve (A. Jēgers, V. Valdmāns, V. Krēgere, G. Vaska un citi), zvejniecības attīstība (A. Pankoks). Republikas politiskā plakata veidošanā bez jau minētajiem autoriem dalību ņēmuši arī jaunie mākslinieki un Mākslas akadēmijas studenti.

Plakata mākslas attīstību Padomju Latvijā ievērojami sekmēja vairākas plakatu izstādes, plakatu semināri, kā arī konkursu metu un Latvijas Valsts izdevniecības izdoto plakatu kārtējie iztirzājumi.

Apģūstot marksisma-lenīnisma zinātni un pakāpeniski uzlabojot profesionālo meistarību, republikas mākslinieki spējuši radīt jau zīmīgus darbus, kādi ir P. Asejeva plakats «Vien padomju saimē...», V. Ivanova un V. Tiščenko Padomju Latvijas 10. gadadienai veltītie plakati. M. Karpenko un V. Kovalova plakats «1. Maija sveiciens cīnītājiem par mieru» un A. Mucenika plakats (pavasara sējas tema), kas tika eksponēts Vissavienības mākslas izstādē Maskavā 1951. gadā. Lielu ieguldījumu plakatu mākslas attīstībai ir devusi arī republikas Mākslas akadēmija, izaudzinot jaunos kadrus, kuri sastāda mūsu plakatu aktīva pamatkodolu.

Neskatoties uz sasniegumiem, ko uzskatāmi atspoguļo plakata izstāde Latviešu un krievu mākslas muzejā Rīgā, politiskais plakats Padomju Latvijā savā saturā vēl atpaliek no dzīves, joprojām ir zemā idejiski mākslinieciskā un poligrāfiskā izpildījuma līmenī.

Republikā izdotajos plakatos nav ietvertas daudzas svarīgas temas, plakatu radīšanā nav pieaicināti rakstnieki un dzejnieki, izņemot pāris atsevišķus plakatus, kuriem tekstus devisi A. Imermanis un L. Pūrs.

Kā nopietns trūkums atzīmējams tas, ka ne Mākslas lietu pārvalde, ne Latvijas Padomju mākslinieku savienība, ne Latvijas Valsts izdevniecība nav pratuši nostiprināt un virzīt uz priekšu māksliniekos 1949. gadā izraisīto interesi par politisko plakatu. Pirmo panākumu rezultātā tika piemirsts konkurss lielā nozīmē. Jau nākošajā — 1950. gadā Mākslas akadēmijas ierosināto plakatu metu konkursu Mākslas lietu pārvalde un Mākslas fonda republikāniskā nodaļa neatbalstīja. Drīz novārtā atstāja arī plakatu semināru organizēšanu, mākslinieki A. Zviedris, J. Osis un P. Lubomudrovs, kuri vispār neizpildīja savas saistības. Darba pāvrīšanās sekas redzamas mākslinieku V. Ivanova un daļēji V. Tiščenko plu-

Palīcināsim zivju leguvi un apstrādi, pilnīgi izmantojot flotes, zvejas rīku un zivju apstrādes uzņēmumu ražošanas jaudu! A. Pankoka plakats

ba, tas grafiķu sekcija pilnā pārmērumā, ka tā nav veicinājusi plakatu saimes paplašināšanos, nav palīdzējusi izdevniecībai iesaistīt darbā pie plakata republikas labākos vecākus un vidējās paaudzes māksliniekus, ka tā ar teoretiskiem un praktiskiem pasākumiem nav sekmējusi plakatu idejiski mākslinieciskā līmeņa celšanu. Daudz maz regulāri notiekošie klajā laisto plakatu iztirzājumi MS grafiķu sekcijā parasti vāji organizēti un nesagatavoti, notiek gandrīz vienīgi atskaites dēļ.

Lielā loma idejiski mākslinieciskā plakata izveidošanā piekrīt arī Latvijas Valsts izdevniecības mākslinieciskajiem redaktoriem. No to operatīvās rīcības un vadības prasmes, lietiskiem norādījumiem lielā mērā atkarīgs plakata līmenis un savlaicīgas izdošanas nodrošināšana. Nopietnie trūkumi plakatu temas risinājumos, profesionālā izpildījuma rupjas kļūdas izdotajos plakatos norāda, ka Latvijas Valsts izdevniecības Mākslas redakcijas un tās redaktoru darbs tālu atpaliek no dzīves un tautas prasībām. Minētie redaktori pa lielāku daļu samierinās ar vispārējiem, tīri formāliem norādījumiem māksliniekam. Maz arī darīts, lai redaktori darba uzlabošanai gūtu pieredzi kaimiņu republikās un īpaši mēģinot no centrālās izdevniecības redaktoru darba.

Plakatu poligrāfiskā apdare, kaut arī tā redzami uzlabota, visumā neatbilst modernās tehnikas iespējām. Iespiežot plakatus litogrāfijas tehnikā, bez paraugnovikumiem korekturā, notiek parasti ne vien atkāpšanās no mākslinieka izpildītā oriģināla toņu ziņā, bet tiek arī pieļauti rupji zīmējuma kropļojumi (piemēram, dažos A. Jēgera, V. Ivanova u. c. plakatos). Zinot litogrāfijas specifiku, kur pārzīmējuma ceļā viena krāsa sedzot otru veido zīmējumu, lieki pat runāt par mākslinieka oriģināla zīmējuma un toņa nianšu saglabāšanu. Tādēļ atkāpšanās no oriģināla atrodama gandrīz ikkatrā iespēstā plakātā. Spilgtu poligrāfijas brāķu piemēru devusi 27. tipogrāfija Liepājā, iespējot mākslinieces E. Pakalniņas plakatu (čukurbiešu ražas novākšanas tema). Te neprofesionāla darba rezultātā mākslinieces darbs tā sabojāts, ka viņa no līdzstrādāšanas šajā novadā pilnīgi atteikusies. Mēģinājumi iespēst plakatus dobspiedes tehnikā (iespejamās trijās, četrās krāsās) no daudzkrāsū oriģināliem) līdz šim vēl nav attaisnojušies.

Neskatoties uz visiem pieminētajiem trūkumiem, kuri lielāka vai mazāka mērā ietekmē republikas politiskā plakata attīstību, plakatu atpalcība no dzīves, to zemā idejiski mākslinieciskā līmeņa pamatā tomēr ir un paliek mākslinieku radošā darba kļūmes. Neatbildību šajā ziņā raksturo mākslinieku attieksmes pret darba izpildes termiņiem, kuras viņi ignorē. Rodas jautājums, kam plakats ir domāts un vajadzīgs, ja tas laikā nenonāk veikālos, tautas rokās. Ar milzīgu nokavēšanos, piemēram, iznāca šogad plakats, veltīts Starptautiskajai sieviešu dienai. Mākslinieks P. Asejevs nebija izpratis politiskā plakata nozīmi, jo, saņemot minētā plakata pasūtījumu pagājušā gada septembrī, viņš to izdevniecībai iesniedza tikai tad, kad tipogrāfijai vairs nebija pa spēkam iespēšanu laikā izpildīt. Līdzīgus pārmērumus pelnījuši arī mākslinieki A. Zviedris, J. Osis un P. Lubomudrovs, kuri vispār neizpildīja savas saistības. Darba pāvrīšanās sekas redzamas mākslinieku V. Ivanova un daļēji V. Tiščenko plu-

katos. Šie mākslinieki nestudē dabu, vēl mazāk studē tipažus, kādēļ viņu labi iecerētās temas bieži netiek realizētas profesionālā ziņā vājā zīmējuma dēļ. Viņu darbu saturu mazina salkani-ba temas traktējumā, rupjas anatomiskas kļūdas, nepārdomāta kompozīcija. Viņi strādā steigā, neievēro redaktoru norādījumus.

Jaunie mākslinieki U. Prēdelis, A. Jēgers, A. Muceniks, P. Asejevs un citi mūsu politiskā plakata pašreizējie veidotāji gausi attīsta savu profesionālo meistarību. Radošas domas apskums un naturalisma iezīmes vērojamas P. Asejeva pēdējos plakatos. Daudz pārmērumu pilna mākslinieks A. Muceniks, kas sācis strādāt zem savu spēju līmeņa. Šīs kļūmes redzamas arī mākslinieka M. Karpenko plakātā, kas veidots Rīgas 750. gadadienai, lai gan šī plakata kvalitātes pazemināšanā savu devu pievienojusi arī tipogrāfija, pie tā iespēšanas tālu atkāpējoties no oriģināla.

Lai izpildītu svarīgos partijas norādījumus par politiskā plakata idejiski mākslinieciskā līmeņa uzlabošanu, lai republikas mākslinieku radītie plakati sasniegtu labāko krievu un citu padomju tautu meistarību darbu līmeni, ir jāpanāk lūzums mākslinieku radošajā praksē, te minētajos organizatoriskās dabas jautājumos.

Māksliniekam-plakatistiem par savu pirmo un galveno pienākumu šādā mākslinieciskā līmeņa uzlabošanā, lai republikas mākslinieku radītie plakati sasniegtu labāko krievu un citu padomju tautu meistarību darbu līmeni, ir jāpanāk lūzums mākslinieku radošajā praksē, te minētajos organizatoriskās dabas jautājumos.

Latvijas Padomju mākslinieku savienība, PSRS Mākslas fonda republikāniskajai nodaļai un Latvijas Valsts izdevniecībai jāatbalsta un jāorganizē mākslinieku-plakatistu un plakatu māksliniecisko redaktoru darba pieredzes apmaiņa ar vadošajiem padomju plakatu meistariem, kaimiņu republiku un Centrālās izdevniecības redaktoriem. Māksliniekam-plakatistiem jānodrošina radošā komandējumi uz rūpnīcām, kolchoziem, jāriko semināri.

Plakatistu darba uzlabošanai nekavējotī organizējama plakatu grupa pie republikas Mākslinieku savienības grafiķu sekcijas, kurā obligāti izskatāmi visi izdošanai sagatavoto plakatu meti.

Lai izraisītu radošo iniciatīvu ne vien mākslinieku vidū, bet dotu arī iespēju apvienot rakstnieku un mākslinieku darbu augstvērtīgu politisko plakatu radīšanā, Mākslas lietu pārvaldē, Mākslas fonda republikāniskajai nodaļai un Latvijas Valsts izdevniecībai kopīgiem spēkiem jāatjauno plakatu metu un tekstu konkursi. Neatliekami uzlabojama arī plakatu poligrāfiskā apdare. Neskatoties uz mākslinieka veiksmi un litografu pieļiktajām pūlēm, plakates, kamēr to iespēšanā nepāries uz ofseta tehniku, kādā tiek iespēsti visi centrālās izdevniecības politiskie plakati, vēl nāksies sastapties ar tehniskās dabas nejausībām, zīmējuma izkropļojumiem.

Novēršot vēl esošos trūkumus un neatlaidīgi ceļot savu meistarību, Padomju Latvijas mākslinieki spēs radīt jaunus, komunisma celtniecības laikmeta cienīgus politiskos plakatus. Bet, lai to sasniegtu, vajadzīgs neatlaidīgs darbs, liela nopietnība un radoša degsmē.

M. Ozoliņš

Kritika un bibliogrāfija

C. Dineres «Mēs būsime dzelzceļnieki»

Latviešu padomju bērnu literatūrā vēl ir pavisam maz grāmatu pirmskolas vecuma bērniem. Tādēļ ir ap-sveicama C. Dineres dzejojuma «Mēs būsime dzelzceļnieki» iznākšana.

Autore izvēlējusies labu tēmu — dot bērniem pirmās zināšanas par darbu uz dzelzceļa. Pirmskolas vecuma bērnu raksturīgākās nodarības ir rotaļas, kurās veidojas un nostiprinās viņu zināšanas par apkārtni dzīvi, par pieaugušo cilvēku darbu un savstarpējām attiecībām. Autore to ir izpratusi pareizi un savā grāmatā parāda bērnu dārzā bērnu kolektīvu, kas rotaļā atdarina pieaugušo cilvēku darbu. Ar vilcienu vedot uz Leningradu ārstēt slimo lēli, savā rotaļā bērni ir pārmijnieki, dežuranti, lokomotīves vadītāji, vagona pavadoni, dispečeri, profesori. Katrs savu uzdevumu veic labi.

Gaišs optimisms skan grāmatas vīdusposmā, kad lēle ir izārstēta:

Profesori čakli strādā,
Zāles visādas tai gādā.
Tauts pulsu, klausā sirdi,
Skriet, tā elpot sāk, — vai
dzirdi?...
Bērni gaviļē, ko māk:
«Mūsu lēle dzīvot sāk!»

(16. lpp.)

Tāpat grāmatas noslēgumā ir tverta laba doma — parādīt nākotnes perspektīvas, ka bērni mācoties varēs apgūt to amatu, kas katram patīks.

Dodot tēlainu rotaļas aprakstu, ir ļoti plašas iespējas iedarboties uz bērnu raksturu, veidot viņu kolektīvismā jūtas, pienākuma apziņu, atbildības sajūtu utt. Autore jau pašā grāmatas sākumā parāda Otomara un citu bērnu līdzdalību Aijas bēdās par slimo lēli. Tāpat uz mazo lasītāju pārliecinoši iedarbojas visa bērnu kolektīva līdzdalība Dimas terosinātajā rotaļā — braucienā uz Leningradu.

Tomēr dzejojumam ir arī trūkumi, kuras autore un izdevniecība varēja novērst.

Viena no mūsu padomju dzīves raksturīgākajām iezīmēm ir tā, ka darbā vīrietis un sieviete ir nostājušies līdzās, Mēs sen vairs neuzskatām kādu amatu vai profesiju par vīriešu privilēģiju. Bet C. Dineres savā grāmatā atēlotajam trim meitenēm paredzējusi tikai veccecos «sieviešu darbus»: Aija auklē lēli, bet Svetlana un Ausma ir vagonu pavadniece.

Svetlana un Ausma abas
Būs mums pavadones labas.
Leilēm gultas prot tās klāt,
Solus berzt un spodrināt.
Uz ticām tām darbu grūtu:
Vagoni lai tīri būtu!

(11. lpp.)

Tā nepārdomāti «sadalot amatus», kaut arī bērnu rotaļā, autore ir izkropļojusi mūsu dzīves īstenību, tas rada bērnu apziņā nepareizus priekš-

status un ievirzes, kas neatbilst komunistiskās audzināšanas mērķiem.

Autore visas rotaļas laikā nemaz neparāda bērnu dārzā audzinātāju, lai gan īstenībā tā vienmēr piedalās rotaļas sekmēšanā un vadīšanā. Tikai grāmatas beigās bērnu dārzā vadītāja pamācā:

«Amats katrs, — viņa teic,
Jauks, ja to ar sirdi veic.
Pagaidiet vēl dažus gadus,
Maskavu un Leningradu,
Visu Padomjzemi plašo!
Skārsot varēsiet jūs paši,
Tikai mācīties būs jums
Visupirmais pienākums!»

(20. lpp.)

Sāds autores mēģinājums aizstāt bērnu dārzā audzinātājas māksliniecesko tēlu ar moralizēšanu, kas iedarbojas gan uz bērnu apziņu, bet ne uz jutām, krasi mazina grāmatas māksliniecisko vērtību.

Bērnu literatūrā ir ļoti liela nozīme valodai. Tai jābūt sevišķi skaidrai, no teiktai, tīrai, bagātai, tēlainai un noslīpētai. Grāmatās pašiem mazākajiem sevišķi liela nozīme ir pareizai vārdu izvēlei un skaidri un nepārprotami izsacītai domai. Arī šajā ziņā autore pie grāmatas nav pietiekami daudz piestrādājusi. Atsevišķās vietās teikumu konstrukcija, vārdu savstarpējais saistījums nevar derēt par paraugu bērnu valodas kultūras celšanai, piemēram:

Kārstums viņai kāpj arvien
Cetrdesmit komats viens.

(3. lpp.)

Vilcienā, ko pats es vadu,
Lēli vest uz Leningradu.

(4. lpp.) u. c.

Grāmatā ir daudz vārdu, kas bērnu vaļņumam būs vēl nepazīstami. Daļu no tiem autore labi paskaidro darbībā, piemēram, vārdu «piecimsimtnieks»:

Ātrums maršrutā ikvienā
Piecimsim kilometru dienā.

(6. lpp.)

vai arī vārdu «dispečers»:
Rūpēties viņš sviedriem vaigā,
Vilciens šis lai atiet laikā.

(8. lpp.) u. c.

Bet dažus tādus vārdus autore darbībā nepaskaidro, un ar tiem bērnu apziņā nesaistīties noteikts, pareizs teiciens, piemēram, maršruts, semafori, pārmijnieks (tas tikai «paņems karodziņu rokas, apgrīzīs to slaidā lokā»).

Pārmietumi jāizsaka arī Latvijas Valsts izdevniecībai par grāmatas ilustrācijām. Atsevišķi zīmējumi liecina, ka ilustrators A. Muceniks spēj ļoti attēlot bērnu figūras, parādīt tās kustību, piešķirt tām vajadzīgo izteiksmi, individualās iezīmes. Bet daudzi zīmējumi ir pavisām, veikti dažādā tehnikā, ļoti skopi notēto vietu, apstākļu, kur noris darbība, tādēļ tie arī nerada bērnos vēlamo iespaidu.

Z. Lubāniete

Aizkarpatu Ukrainas tautas kora koncerti Rīgā

Aizkarpatu Ukrainas tautas kora koncerti Rīgā bija spilgti apliecinājums nacionālās kultūras un mākslas uzplaukumam katrā mūsu Dzimtēnes apgabalā un republikā.

Pēc Lielā Tēvijas kara, 1946. gadā, Uģorodā organizējās dziesmu un deju ansamblis, kas vēlākajos gados izauga par Aizkarpatu Ukrainas tautas kori. Apmēram 90 dalībnieku lielais kolektīvs ir pirmā profesionālā muzikā vienība Aizkarpatu Ukrainā. Kora darbības sākumā bija zināmas grūtības repertuara izveidošanā, jo līdzšinējā tautas muzicēšana balstījās uz mutiskām tradīcijām un nebija gandrīz nekādu folkloras pierakstu. Kora pamatrepertuāru palīdzēja veidot paši kolektīva dalībnieki, ar lielu aizrautību vācot gan seno ierašu un sadzīves dziesmu un deju melodijas, gan arī pašu jaunāko tautas devumu folklorā — padomju laikmetā sacerētās dziesmas. Kora sasniegumi demonstrēti gan Maskavā, gan citās brālīgajās republikās. Repertuārs jau kļuvis plašs un daudzveidīgs. Tajā bez Aizkarpatu ukraiņu folkloras bagātībām ietilpst arī citu Padomju Savienības republiku un tautas demokrātijas valstu dziesmas un dejas. Kolektīvs atspoguļo arī korus no krievu klasiskajām operām un padomju komponistu skandarbības.

Kori ietilpst galvenokārt jaunieši, kuri savu muzikālo darbību sākuši dažādos mākslinieciskās pašdarbības ansambļos. Strādājot kori, jaunie dziedoņi nepārtraukti ceļ savu profesionālo meistarību. No korus vidus izvirzījušies vairāki talantīgi solisti. Apdāvinātākie kora dalībnieki augstāko muzikālo izglītību iegūst Krievijas konservatorijā. Tādā kārtā, pievērsot uzmanību katram

kolektīva dalībniekam, darbs kori dod jauniešiem tālākās augšanas un veidošanās iespējas.

Mākslinieciskā vadītāja un galvenā diriģenta P. Miloslavskā vadībā koris izveidojies par stabilu vienību. Tematikā un noskaņā dažādie kora dziedājumi koncertā bija intonāti tīri, krāsaini un plastiski. No nedaudzajām oriģinālkompozīcijām sevišķi ļēdīgi veidojās Sebaļina «Ziemas ceļā» smalkjūtīgais, kļusinātais izpildījums. Programmas lielāko daļu sastādīja Aizkarpatu ukraiņu, krievu, Terekas kazaku tautas dziesmas un dejas. Aizkarpatu ukraiņu tautas dziesmas savā raksturā ir ļoti daudzveidīgas — plašās, gaišās liriskās melodijas nomainīja draiski asprātīgie un komiskie muzikālās folkloras paraugi. Tautas dziesmu atskaņojumos vairāku kora solistu vidū izcēlās tenors J. Opaleņiks, baritons B. Jeremenko un ar labām komiķes-raksturotājas dotībām apveltītā mecosoprāniste E. Subeca. No padomju laikmetā radītajām Aizkarpatu ukraiņu tautas dziesmām koncertā dzirdējām dziesmnieka pilno «Liksni savas dziesmas dziedu» un episki plašo «Dārgajai Padomju Armijai — slava!»

Baletmeistara N. Romadova vadītās dejojāju grupas sniegumi liecināja par rūpīgu iedzīvināšanu folkloras materiālu īpatnību pētīšanā. Dejas ritēja sprāgi un saskaņoti.

Aizkarpatu Ukrainas tautas kora koncerti deva mūsu klausītājiem iespēju iepazīties ar šīs tautas lielajām folkloras bagātībām un nozīmīgajiem sasniegumiem padomju laikmetā nacionālās muzikas kultūras tālākajā veidošanā.

Biruta Bergmane

IEVĒROJAMAS GORKIJA LUGAS INSCENĒJUMS

„Vasarnieki“ Valsts krievu dramatisks teātris

Iestudējot Gorkija „Vasarniekus“, Valsts krievu dramatisks teātris sniedz savam skatītājiem lugu, kas savā laikā izmēģinājusi vienu no spozākajām lappusēm Rīgas teātra vēsturē.

Sis lugas pirmizrādes tiesības Gorkijs atdeva Veras Komisarževskas teātrim Pēterpilī un K. Neziobina teātrim Rīgā. 1904. gada 30. novembrī, nedaudz vēlāk kā Pēterpilī, notika „Vasarnieku“ pirmizrāde Rīgā, pēc tam sākas lugas panākumiem bagātās gaitas citās Krievijas pilsētās.

Lugas iestudēšanā toreiz Rīgā palīdzēja pats Gorkijs, kas šo uzturēja ilgāku laiku. Autors atbalstījis, spēcīgais teātra kolektīvs spēja sniegt vienu no saviem labākajiem inscenējumiem. Jau patne un vispārīgāk darba lauku masas Pēterpilī gada priekšvakarā karsti mīlēja lielo proletariāta rakstnieku, revolūcijas vētrasputni. Gorkija izrādes, autoram klātesot, izvērtās par svētkiem, par spēcīgām demokrātiskās domas manifestācijām. Panākumi bija ļoti lieli. „Vasarnieku“ idejas savijēja skatītājus, atstāja dziļas pēdas viņu apziņā, rosināja progresīvās sabiedriskās domas attīstību.

Ko „Vasarnieki“ pauda toreizējam skatītājam, ko šī luga saka tagad mums?

„Vasarniekos“ Gorkijs deva Krievijas pirmsrevolūcijas inteliģences stāvokļa diagnozi, ar to palīdzēdams daudzām legūt skaidrību un atrast pareizo ceļu. Skatuve kļuva par tiesu, kur pleteica asu apšūdzību buržuāziskajai inteliģencei, reizē apliecinot demokrātiskās inteliģences augošo spēku.

Lepina darbā „Kas tie tādi „tautas draugi“ un kā viņi karo pret sociāldemokrātiem?“ bija atsegs process, kas norisinājās inteliģencē kapitalisma attīstības gaitā, kad izveidojās dziļa plaisa starp liberālu un socialistu idejām. Lepins rakstīja, ka toreizējā inteliģencē „toni uzdo arvien straujāk un straujāk augošais karjeristu un buržuāzijas algotņu bars, — apmierināta un mierīgā „inteliģence“. Lepins mācīja, ka lieki mēģināt pamācīt vai sakāpināt šos buržuāzijas līdzskreļņus. „Istenība prasa cīņu, prasa, lai katrs, kas negrib būt labprātīgs vai nelabprātīgs buržuāzijas līdzskreļņš, nostātos proletariāta pusē.“

Gorkijs, uzdīzi sapratis šo domu, „Vasarniekos“ parādīja spilgtos tēlos inteliģences noslāņošanās procesu — no vienas puses „apmierinātos un mierīgos“ buržuāzijas interešu aizstāvjus, no otras puses — demokrātiskās kultūras pārstāvjus, aktīvus un drosmīgus, kas arvien skaidrāk norobežojas no

visa vecā un iziet cīņā par jaunu sabiedrību, tirāku un taisnīgāku dzīvi.

Buržuāzījam pakalpojo, mīļpilnība inteliģencei inteliģenci lūgā pārstāvēt advokāti Basovs un Zamislovs, inženieris Suslovs, ārsts Dudakovs, rakstnieks Salimovs. Cēlušies no mazturīgu sīkpilsoņu aprindām, jaunība cīnījies ar grūtībām, viņi tagad, sasnieguši nodrošinātu stāvokli, ir apmierināti, aizmirsuši pienākumu pret tautu, gļēvi tiecas tikai pēc pašlabuma, miera un komforta. „Mēs gribam paēst un atpūsties — lūk, mūsu psiholoģija. Esmu mīļpilnība — un vairāk nekā. Man patīk būt mīļpilnībai. Es dzīvoju tā, kā vēlos.“ — ciniski saka inženieris Suslovs. Karšu spēlmaņu un donžuana Zamislova priekšstatā kultura nozīmē maksu skaiti, ēst, dzert, uzdzīvot. Cinisma iegrūšē dīkļiem uzskatā cilvēku vispirms par „zooloģisku tipu“, sievieti — par zemāku rasi, tuvu dzīvniekam. Viņu gēnmes dzīve tāpēc pilna melu un izvirzības. Runas par sabiedriskiem ideāliem viņus kaltina kā svaigas gaisa strāvas laisku, silto pējos iegrūšēju gulētāju. Buržuāziskās „kultūras“ pārstāvji ir naidīgi revolucionāriem centieniem.

Gorkijs notēlojis šos inteliģentus atpūtā, bet vasarnieku jēdzienam piešķir vispārīnātu nozīmi: tie ir vasarnieki savā būtībā, visā savā dzīvē, kas ir nepoietna, nenozīmīga. „Viņi padzīvos un pazudīs, atstājot pēc savas aiziešanas dažādus papīriņus, lūžņus, kazu — parastās vasarnieku pēdas. Kad šos netīrumus novāks, visas viņu pēdas būs no dzīves zudušas.“

Līdzās mīļpilniskā mīlē un pieticībā iestīgušajai inteliģences daļai Gorkijs rāda citu grupu — estētus, kas it kā novēršas no tautas, ciniskās dzīvītes, smok zem mīļpilnības zemajām debesīm, šķietami protestē, ilgojas un traucas kaut kur prom. Tāda ir dekadentiskā dzejniece Kalerija Basova, tāpat filozofētājs Rjumin, kas bailīgi tiecas nobēgt no dzīves preturām skaistās ilūzijas un sapņos. Gorkijs rāda, cik viņu protests nevaris un nenozīmīgs. Būtiskajā jautāju-

mā par attieksmi pret tautu un tās atbrīvošanās cīņu viņi iet kopā ar buržuāziju, nīzdami tautas masas.

Visa šī inteliģence ir atrāvusies no tautas, nicina darba laikus, lai gan maskējas liberalām frazēm. Bet revolūcijas tuvošanās neļauj vairs slēpties. Neatvairāmi jāatbild uz jautājumu: „Kurā pusē tu esi?“, un maskas krit.

Liberalās inteliģences atmaskojums piešķir „Vasarniekiem“ lielu aktualitāti arī mūsu dienās, kad kapitalistiskajās zemēs vēl risnās tie paši procesi, kas bija raksturīgi pirmsrevolūcijas laika krievu inteliģencei. Kapitalistisko zemju inteliģence šodien dominē šādi pašapmierināti dzīves bandītāji basovi, cinīgi suslovi, renegāti rakstnieki šalimovi, kas ražo lasāmvielu buržuāzījam, dzejnieces kalerijas, kas ieslēdzas fantāziju ziloņkaula tornī.

Cinidamies pret trūdošās buržuāziskās „kultūras“ pērkamajiem pārstāvjiem, Gorkijs augsti cēnija un mīlēja demokrātisko inteliģenci, dīzenu kultūras vērtību radītāju, tautas apgaismojēju. „Vasarniekos“ to pārstāvē arste Marija Lvovna, viņas meita Soga un students Zimins. Luga ir momentā, no kurām var diezgan droši secināt, ka viņi ir iesaistīti revolucionārās pagrīdes darbā. Šiem cilvēkiem piemīt domu drosmes un cildenums, kvēla sabiedriskā kalpojuma griba, morāliska tīrība un veselīgs dzīvesprieks. Marijas Lvovnas talsnais, aktīvais raksturs un stiprā dvēsele pievērš un saista godīgus, mīļpilnības purvā vēl nesamīdātus cilvēkus. Viņai pieķeras dedzīgais jauneklis Vlass, kura neapmierinātība līdz tam izpaudās divālnībā. Atradis īsto ceļu un atbalstu, Vlass leksēji atplaukst un kļūst par drosmīgu atmaskotāju, kas draud trūļajiem „vasarniekiem“: „Kamēr dzīvošu, es pastāvīgi raušu jums nost skrandas, zem kurām jūs slēpjat savus melus, savu nelietību.“

Marijas Lvovnas ietekme palīdz Basovai sēvāt Varvarai izrautes no morālā mūklāja un aiziet no izkurtējusās sa-

biedrības, lai uzmeklētu tirāku, veselīgāku dzīvi, par kādu viņa sapņojusi — „kur dzīvo vienkārši, veseli ļaudis, kur runā citādi un dara nopietnu, lielu, visiem vajadzīgu darbu“. Ar Varvaras pakāpenisko atrašanās saistās lugas galvenā līnija. Tādā veidā pretstatā buržuāzijas inteliģencei „Vasarniekos“ izveidota spēcīga pozitīvo tēlu grupa. Tas ļāva lugai savā laikā skanēt kā spilgtam cīņas aicinājumam.

Valsts krievu dramatisks teātris „Vasarniekus“ iestudējis Jauns režisors — Maskavas Valsts Teātra institūta diplomands S. Karučnišvili. Interesanta sagatavošana, ka arī pirmais „Vasarnieku“ inscenētājs Rīgā 1904. gadā bija krievu režisors — K. Mardžanišvili — vēlāk slavens skatuves darbinieks. Padomju Gruzijas teātra mākslas pamatlīdzs.

Ļoti atbildīgo uzdevumu S. Karučnišvili paveicis sekmīgi. Inscenējums liecina, ka jaunais režisors saprot Gorkiju, spējis pareizi nospraust izrādes pamatlīnijas un prot mērķtiecīgi virzīt kolektīvu darbu. Sekmīgi sadarbojies ar režisoru skatuves gleznotājs J. Feoktistovs. Īpaši jāatzīmē upes krasā dekoratīvais veidojums 3. cēlienā.

„Vasarnieku“ izrādē atzīmējami vairāki izcili aktieru sasniegumi. Skatītāju simpatijas iegūst jaunais aktieris L. Zolotuchins, tēlojams straujo, asprātīgo, izalciņošu Vlasu. Tēla skaidrība labā var vēl vēlēties lugas sākumā lielāku atšķirību starp valdības brīžiem un dominējošo pieņemto zobgala nostāju.

Visveiksmīgāko tēlu starpā izceļas ar lielu meistarību raksturotais ciniskais, pretīgais inženieris Suslovs (aktieris S. Vasiljevs) un nervozais ārsts Dudakovs (Nopelniem bagātais skatuves mākslinieks N. Barabanovs). Abiem aktieriem izdevies atrast zīmīgu, savdabīgu runas veidu un kustības, kas neatgādina agrākos tēlus. Sasniegums apliecinā šo aktieru ievērojamo pārveidošanās spēku.

Nopelniem bagātais skatuves mākslinieks V. Gluchovs labi noraksturojis

Varvaras vīru advokātu Basovu, pašapmierinātu, seku dzīves baudītāju, kas nekā nespēj un negrib saprast no savas sēvas dvēseles dramus.

Vismagāko vilšanās Varvarai sagādā Salimovs — plaši pazīstams rakstnieks, kas kādreiz leikarojis sirdis ar atklātību, spirtumtu, drosmi. Tagad viņš kļuvis par iztapīgu buržuāziskās gaumes kalpu, tāpēc apcīsis savā taltā un nonācis strupceļā. Ar bazām viņš vēro, ka vairojas jauns, — demokrātisks lasītājs ar citādām prasībām. Salimovs to nepazīst un nesaprot, viņa sacerejumi jaunajam lasītājam lieki un vienaldzīgi. Tautas mākslinieka Stalina premijas laureāta J. Jurovska Salimovs labi uztverts, raksturīgs — ikdienas dūnam aplipsis, spārnus cilāt vairs nespēj, iekšēji izkurtējies cilvēks.

Līdzās Vlasam īpaši spirtus tonus izrādē ienes abi jaunieši Soga un Zimins, ko jaukā sirsniņā tēlo A. Isajeva un V. Bogolubovs. Daudz vitalitātes vecajam bagātniekam Dvojetočijam Nopelniem bagātā skatuves mākslinieka A. Astarova tēlojumā.

Galvenajās stēvienu lomās uzstājas L. Krestovņikova (Varvara Michailovna) un Nopelniem bagātā skatuves māksliniece E. Buntuka (Marija Lvovna). Abi tēli parliecina ar savu krietnumu, iekšējo spēku, morālisko skaidrību, kompromisa noraidīšanu, bet pagaidām vēl cieš no zīdīšanas monotoniā.

Nopelniem bagātā skatuves māksliniece I. Zvanova interesanti uztvērusi dekadentisko dzejniecei Kaleriju. Raksturīgiem izteiksmes līdzekļiem aktiše atklāj tēla būtību un izraisa skatītāja pareizu vērtējumu. Otrs dekadenta tēls — filozofētājs un neveiksmīgais pašnāvnieks Rjumin (jaunais aktieris A. Augšskaps) pagaidām vēl nepārliecina. Skatītājam grūti uztvert, kas Rjuminas īsti par cilvēku, nelīdzodas arī izsekot pašnāvības domas nobriešanai.

Nopelniem bagātā skatuves māksliniece A. Aleksandrova izteiksmīgi atveido sīkās rūpes iegrūsmo Olgu Aleksejevnu, varbūt gan piešķirdama tēlam par daudz veselīga spēka.

Jāpriecājas, ka Valsts krievu dramatisks teātris uzņēmis savu repertuāru ievērojamo Gorkija lugu un spējis to sniegt rūpīgā, pareizā interpretācijā. Gorkija lugas inscenējumiem mūsu republikas teātros bijusi izcila līdzekļa mākslinieciskā nozīme. Tāda ir arī „Vasarniekiem“, kas iepazīstina ar ievērojamu posmu Krievijas inteliģences vēsturē, atsedz procesus, ko pārdzīvojuši arī latviešu inteliģence, un palīdz pārvarēt buržuāziskās ideoloģijas paliekas cilvēku apziņā.

K. Kundziņš

Ogļraču un metalurgu daiļrade

„sāra“ piešķirta Stalina premija, un citi jauni autori.

Donbasa pilsētās un uzņēmumos darbojas 11 literārās apvienības, kas pulcina vairāk nekā 200 iesācēju literātu. Vairums no viņiem ir ogļraču, metalurģisko un mašīnu rūpniecības strādnieki, meistari un inženieri. Savos darbos jaunie autori stāsta par savu

biedru darbu varonību, mūsu Dzimenes dienu, tautu miera cīņu. Vietējo laikrakstu „Ieļās“ bieži lasāmas dzejas, stāsti un tēlojumi, ko raksta apmetējs N. Majakovskis, šachtas „Krasnī Otklābr“ eļū laužējs F. Strebkovs un citi.

Daži jaunie autori jau laudusi klajā pirmās grāmatas.

Daži ļoti svarīgi pilsētu celtniecības jautājumi

Arch. J. MINUCHINS

Viskrievijas pilsētu galveno architektu apspriedē, kas notika Maskavā šā gada sākumā, daudz uzmanības veltīja vienam no svarīgākajiem jautājumiem pilsētu celtniecībā — ansambļim un ansambļveida apbūvei.

Daudzu Padomju Latvijas architektu prakse liecina, ka mūsu republikā vēl joprojām jāsaskaras ar neskaidrībām, aplamiem ieskatiem ansambļu un ansambļveida apbūves jautājumos.

Vienīgi nopietnas zināšanas arhitektūras vēsturē un teorijā, padomju pilsētu celtniecības teorijā un praksē, marksistiski-leņiniskajā mācībā par estētiku, tāpat ideoloģiskajiem jautājumiem veltīto VK(b)P Centrālās Komitejas lēmumu tēlcama pārzināšana dod iespēju pareizi izprast socialistiskā realisma metodes dzīvo saturu, kā arī ansambļa kompozīcijas jaunrades metodes un ansambļveida apbūves praktiskā atrisinājuma apjomus.

Ansambļa mūsu priekšstatā ir tādu ēku un izbūvju komplekss, kas savstarpēji sajstītas ar kopīgu arhitektūras māksliniecisko ideju, kopīgu telpuma un telpas atrisinājumu un stila vienotību.

Ansambļa kompozīcijai jābūt pakļautai vienam jaunrades nodomam, vienai iecerē, vienam mākslinieciskajam paņēmienam, un iznākumā jāsniedz vienots, arhitektūras ziņā izteiksmīgs atrisinājums, vienots arhitektūras tēls.

Ekām sava arhitektūras raksturojuma ziņā jābūt viena tipa, tām citai cita jāatkrājas; taču to vidū jāatkrājas un jāizceļ galvenās, vadošās un jāatrod to savstarpējā sakarība arhitektūras laukā ar pārējām ansambļa ietilpstošajām celtņiem.

Techniskajām prasībām jāpieskaita nepieciešamības pielietot vienādas arhitektūras detaļas, ēku cokolu, sienu faktūras un krāsojumus utt. Varenis līdzeklis ansambļa arhitektūras izteiksmības pastiprināšanai ir zāle apstādījumi, tāpat mazo formu arhitektu-

ra — apžogojumi, vāzes, skulptūras, bet krastmalām — ūdens klāji, tilti un citi.

Veidojot ansambli, lai radītu gleznu, krāšņu siluetu, jāņem vērā ēku augstums, to novietojums, izejoj no debess pusēm, tāpat apbūves gabalam apkārt esošā apvidus reljefs, ielu tīkls. Ansambli, kas ir pilsētas arhitektūras plānošana sistēmas daļa, vispirms nepieciešams dot atrisinājumu laukumam, magistrālei, krastmalai, ielai, kvartalam vai iecirknim, kurā tas atrodas, tā piebrauktuvēm un pieejām.

Ansambļveida apbūve, atrisinot vienu jaunrades uzdevumu, prasa vienotu atrisinājumu plānojumā un konstrukcijā, kā arī ēku vienotu izveidojumu, un tai jānodrošina ciešas saites starp arhitektūru un inženierceltniecību.

Ja notiek ansambļveida apbūve, radikāli izmainās ne tikai ēku celšanas metodes, bet arī to projektēšana un plānošana.

Kā tad atrisināta ansambļveida apbūves problēma Latvijas PSR pilsētās? Mūsu republikas pilsētu lielum dēļ daļai ir apstiprināti vai atrodas izskatīšanas un apstiprināšanas stadijā ģenerālie plāni, kas kļuvis par varenu līdzekli, realizējot padomju pilsētu celtniecības politiku. Tātad šo pilsētu apbūve noris plānveidīgi.

Tajā pašā laikā ansambļa un ansambļveida apbūves jautājumi pagaidām paliek ēnā. Apbūves koncentrācija noris vēlī, dzīvojamā un sabiedriskā ēku celtniecībā pie vienas un tās pašas magistrāles, vienā un tajā pašā kvartālā veic pēc projektiem, kam trūkst vienotas arhitektūras, vienota atrisinājuma plānojumā un konstrukcijā. Pat vēl vairāk — projektus sastāda dažādi autori un dažādas projektēšanas organizācijas, kas ir pretrunā

ar Latvijas PSR Ministru Padomes lēmumu par dzīvokļu celtniecības projektēšanas koncentrāciju republikaniskajā Projektēšanas institūtā.

Rīgā laukumā, kas izveidojās Krišjāņa Barona ielas un Pērnavas ielas krustojumā, kur būs viena no pilsētas nākotnes galvenajām magistrālēm, kā arī līdzās esošos kvartālus apbūvē ar tagad projektējamām dzīvojamām namiem. Pie tam viena šāda nama projekta savā laikā devusi arhitekta Ramane (republikaniskais Projektēšanas institūts); cīvis citus namus pašlaik projektē gluži citas organizācijas un vēl vienu citu jauncelamo namu projektēs arhitekts Silpīns Lauksaimniecības ministrijas Projektēšanas institūtā utt.

Sakaru starp autoriem nav īlīn nekādu, ne lietīšku, ne radošu, viņus neapvieno arī pilsētas galvenā arhitekta dotie uzdevumi.

Iznākumā var rasties visai raiba un bēdīga aina.

Republikaniskais Projektēšanas institūts nav pagājis vienaldzīgi garām šim raksturīgam un vislielākajam mērā negatīvajam faktam mūsu projektēšanas praksē — pievēršis tam Latvijas PSR Ministru Padomes, republikaniskās Arhitektūras pārvaldes, kā arī Rīgas pilsētas galvenā arhitekta uzmanību.

Juglas ezera rajonā paredzēts uzcelt daudzdzīvokļu dzīvojamā namu tekstilkombinātā „Rīgas manufaktūra“. Tajā pašā kvartālā jāuzceļ dzīvojamais nams arī tekstilkombinātā „Rīgas audums“, kas atrodas tās pašas ministrijas pārziņā, bet netālu no šiem namiem jāpaveic abu minēto uzņēmumu strādnieku un kalpotāju klubam. Vārēti domāj, ka būtu vienkārša lieta projektēšanu sakoncentrēt vienās rokās, visas ēkas celt, iekļaut tās ansambli, bet būvdarbus, neatkarīgi no objektu celtniecības sešības, nodot vienai celtniecības organizācijai, kas būtu racio-

nali tehniskā un mērķtiecīgi ekonomiskā ziņā.

Bet īstenībā pirmajam namam, kuram projekta uzdevums sastādīts pagājušajā gadā un patlaban uz Arhitektūras padomes priekšlikuma pamata tiek pārstrādāts, ir viens veids, bet otram namam domā atkārtoti izmantot rūpnīcā „VEF“ uzceltā dzīvojamā nama projektu, kas atrisināts pavisam citādā veidā, turklāt ar acīm redzami neizdevušos plānojumu un konstrukcijām, kas tagad jau novecojušas.

Lepina ielā jaunizveidojamā laukumā rūpnīcā „VEF“ projektē celt Kultūras namu, bet līdzās esošo kvartālu apbūvē ar dzīvojamām namiem un pirmkārt ar diviem projektējamajiem daudzdzīvokļu dzīvojamām namiem — stūrā māju un frontālo māju.

Projektēdarbus veic vienā projektēšanas organizācijā, bet tie sākti dažādā laikā, dažādās darbnīcās un iztīcēti dažādiem autoriem. Un kaut gan realizēti pasākumi, lai starp šiem objektiem nodibinātu harmoniju un tie iekļautos vienotā ansambli, tomēr organiskās saites starp tiem nav panāktas. Vēl nav atrasta kopīga arhitektūras valoda.

Pastāvot šādam stāvoklim, ir grūti panākt, lai būtu viengabalains arhitektūras ansamblis, tāpat gandrīz nespējami kooperēt apbūvētājus un koncentrēt celtniecību vienas celtniecības organizācijas rokās, kaut arī šo ēku būve notiktu nevis vienā laikā, bet zināmā secībā, pēc kārtas.

Projektēšanas un būvdarbu sadrumstalošana liedz iespēju veikt darbus plašā frontē, koncentrēt un industrializēt celtniecību, pielietot darbā paštrinātās metodes, jaunus efektīvus būvmaterialus un pazemināt celtniecības izmaksu. Tāpat nav iespējas noorganizēt plašos apjomos ēku tipveida detaļu un elementu ražošanu rūpnīcās, pāriet uz industriālo konstrukciju masveida, seriālvēda ražošanu, ieviest dzīvokļu un civiltāji celtniecībā tipizāciju un standartizāciju

Jelgavu, ko fašistiskie iebrucēji barbariski nopostīja, gluži tāpat kā daudzas citas mūsu republikas pilsētas pašlaik intensīvi atjauno un apbūvē ar jaunām dzīvojamām, sabiedriskām un rūpniecības ēkām. Taču katram uzņēmumam, katram resoram un izpildu komitejai projektē un celtniecības darbus veic dažādas organizācijas.

Projektējot un būvējot kuru katru ēku, Jelgavā to uzskata par patstāvīgu objektu, kuram paredz un ierīko atsevišķas transformatoru apakšstacijas, ūdens apgādi un kanalizāciju, katlu telpas utt. Bet, ņemot vērā šajā pilsētā pastāvošos komplicētos grunts apstākļus, kļūst skaidrs, ka ikkatrā atsevišķā gadījumā jāpārvar vienas un tās pašas grūtības, kas saistās ar lielu laiku, darbu, materiālu un naudas līdzekļu patēriņu. Kas attiecas uz ansambļveida apbūvi, tad to pat nepiemin.

Nav nekādas nepieciešamības pierādīt, ka ansambļveida apbūves loma un nozīme ir ārkārtīgi svarīga un nopietna, ka pilsētu celtniecības praksē tā ir nozīmīgs līdzeklis, ar kura palīdzību pilsētu apbūvi var veikt kompleksī, plānveidīgi un no visiem viedokļiem pilnvērtīgi.

Latvijas PSR republikaniskā Projektēšanas institūta loma pilsētu celtniecības un ansambļveida apbūves jautājumā risināšanā ir atbildīga un goda pilna, tāpēc institūta projektētājiem jāstājas pie tiem ar radošu pieeju, paturot prātā nepieciešamību ieviest projektēšanas un celtniecības praksē progresīvās padomju zinātnes un tehnikas sasniegumus, padomju pilsētu celtniecības sasniegumus.

Projektēšanas organizācijās jānodrošina magistrālu un ansambļu radošie kolektīvi, ar tādu aprēķinu, lai magistrāles, rajona, laukuma, krastmalas, kvartāla, kā arī nelielu pilsētiņu un rajonu centru apbūves projektēšana būtu koncentrēta vienotā jaunrades kolektīva rokās, kas būtu spējīgs tehniski pareizi un augstā arhitektūras līmenī atrisināt šos jautājumus, radīt viengabalainus pilsētu ansambļus.

Tauta rada savu kinematogrāfiju

Buržuaziskās Polijas valsts divdesmit gadu ilgajā pastāvēšanas laikā laistas klajā tikai dažas filmas, kurām bija mākslinieciska vērtība. To radītāji, kam nācās pārvarēt visvairāk šķēršļus, bija tādi grupas «Starts» jaunie režisori kā Vanda Jakubovska, Aleksandrs Fords un citi.

Taču, kaut gan pirmsseptembra Polijā arī laida klajā savas filmas, kinematogrāfijas rūpniecība šā vārda pilnā nozīmē nepastāvēja. Tās attīstība neatbilda amerikāņu filmu importēšanu interesēm, kuri pārpludināja zemes kinematogrāfijas tirgu ar zemas kvalitātes haituru.

Kad neizmirstamajā 1943. gadā poļu bēgļi PSR Savienībā tēra rokās ierocis, lai blakus savam padomju sabiedrotajam piedalītos cīņā pret kopīgo ienaidnieku, izrādījās, brīvprātīgo rindās bija arī poļu kino darbinieki. Tāpat kā Tadeuša Kostuško vārda nozīmētās Pirmās poļu divīzijas kareivji, viņi saņēma padomju ierocis. Šie ieroci bija ne tikai sāpīgas un automātiskās, bet arī padomju filmu uzņemšanas aparāti, kas deva iespēju ietvert filmā vēsturiskos brīžus, kad Padomju Savienība nodibināja poļu bruņotie spēki, cīņu pret hitleriešiem un slavas pilno ceļu, ko nostaigāja poļu kareivis plecu pie pleca ar varonīgo padomju kareivji, ejot uz uzvaru. Cīņas ugunis dzima poļu jaunā kinomākla.

1944. gada jūlijā Lublinā, Polijas zemes pirmajā salīnā, kas bija atbrīvota no hitleriešu okupācijas jūga, sākās darbs, radot pamatus jaunai, atdzimstošai kinematogrāfijai, kas bija kļuvis par tautas īpašumu un kalpoja tās interesēm. Tas nebija viegls uzdevums. «Film Poljski» uz visiem laikiem saglabās atmiņā vispusīgo draudzīgo palīdzību, ko tai sniedza tolaik grūtajos brīžos padomju kinematogrāfija, no kuras mēs pastāvīgi mācījāmies un mācāmies vēl līdz pat šai dienai.

Kad 1945. gada 13. novembrī Krajovala Narodova apstiprināja dekretu par valsts uzņēmuma «Film Poljski» nodibināšanu, Polijas kinematogrāfijai paverās jaunas perspektīvas attīstībā, kas bija kļuvusi iespējama vienīgi zeme notikušo milzīgo revolucionāro pārveidību rezultātā. Pateicoties Padomju Savienības palīdzībai, pateicoties partijai un valdības gādībai, pateicoties «Film Poljski» darbinieku entuziasmam, mūsu kinematogrāfija aktīvi iekļāvās cīņā par zemes politisko, ekonomisko un kultūrolo pārveidošanu. Isā laika sprīdī radās filmu attēli un laboratorijas, sākas mākslas, dokumentālo, popularizātnisko, instruktīvo un mācību filmu ražošana, katru nedēļu izlaida kinohroniku. Stājas ierindā pirmā darbnīca kinoierīču ražošanai un filmu lentas fabrika.

Aizvien vairāk plašumā vērsamais kinematografistu darbības loks radīja nepieciešamību izdarīt vairākas organizatoriskas dabas izmaiņas. To noslēgumā 1952. gada pirmajā janvārī pie Ministru Padomes Prezidija nodibināja Kinematogrāfijas centrālo pārvaldi. Tā vada kinofabrikas, kinoiznomāšanas un ražošanas uzņēmumu darbību, kā arī jaunu kadru sagatavošanu.

Jaunajiem uzdevumiem, kas izvirzījās kinematogrāfijai līdz ar tautas uzvaru, dabiski vajadzēja izdarīt apvērsumu filmu izplatīšanas politikā.

Jaunajai Polijai bija vajadzīgi tūkstoti projekcijas aparāti, jaunas kinokāles, kas atrastos lielo pilsētu strādnieku rajonos, jaunizveidojamās rūpniecības ciematos, klubos un fabriku sarkanajos stūrīšos un vispirms — gadsimtīem ilgā jūgā nomāktajos un atpalikušajos laukos.

Balstoties uz piegādēm no Padomju Savienības un uz pašu izveidotu šaurfilmu projekcijas aparātu ražošanu, 1950. gadā sāka veidoties pastāvīgu kinoteātru tīkls, kuru skaits pašlaik pārsniedz tūkstoti, bet sešgadu plāna beigās posmā pieaugs līdz 3.300.

Patlabin pilsētās jau iekārtoti simtiem kinoteātru. Pašā Varšavā pēdējo triju gadu laikā uzceltas septiņas kinokāles. Vairāk nekā 200 ceļojošo kinoiektu regulāri apmeklē republikas visattālākajos ciemos un ciematos.

Pašlaik iznomāts vairāk nekā 300 pilnmetražas filmu, kuras radijuši Polijas, Padomju Savienības, tautas demokrātijas valstu kinematografisti, kā arī Rietumu progresīvo režisoru kinofilmās.

STANISLAVS ALBRECHTS,
Polijas Kinematogrāfijas centrālās
pārvaldes priekšsēdētājs

Padomju filmas ir ļoti populāras mūsu skatītāju plašajās aprindās. To uzskatāmi apliecina skaitļi: 1946. gadā šīs filmas noskatījās ap 20 miljoni skatītāju, 1950. gadā — 64,5 miljoni. Ārkārtīgi liela loma padomju kinomākslas darbu popularizēšanā bijusi kinofestivāliem, kurus katru gadu noorganizē Polijas — Padomju Savienības draudzības mēnesī. Ja pirmā festivāla laikā 1948. gadā padomju filmas noska-

gresīvās padomju mākslas būtību, sociālistiskā realisma metodes būtību.

Šā lūzuma iezīmes bija manāmas jau periodā pirms minētā kongresa. Nemaz nerunājot par vienu no labākajiem mūsu kinomākslas darbiem — filmu «Pēdējais cēlens», kas mākslinieciskā vispārinājuma dziļās patiesības rezultātā kļuva par cilvēciņas triumfu cīņā pret fašisma šausmām, šo lūzumu apliecināja arī tādas filmas kā «Vēlna alza», «Mans dārgums» un visbeidzot dokumentālā filma «Plašais ceļš».

Sis kinofilmās, kas parāda tādu cilvēku tēlus, kuri pašizlīdzīgi kalpo dārgajai tēvzemei, kas atspoguļo atjaunošanas patus un pienāglo pie kauna staba tautas ienaidniekus, kļuva it kā par tiltu, pa kuru mūsu kinomāksla nonāca jaunā savas attīstības posmā.

Kongress Visla aicināja radīt filmas par mūsdienu tematiku, filmas, kurās būtu atspoguļots mūsu celtniecības patoss, nerimīgā cīņa, kas noris starp jauno un veco, apziņas izaugsme tautā, kas, balstoties uz PSRS draudzību, paraugu un palīdzību, savas partijas vadībā ceļ Polijas socialisma pamatus.

Pirmie uz šo aicinājumu atsauces Polijas kinodokumentālisti. Viņu radītās filmas atspoguļo izmaiņas, kas notiek mūsu dzīvē, socialistiskās sacensības vērtību («Ogļrača vēstule», «Censtochova», «Geranija»), parāda mūsu kultūras dzīves bagātīgumu («Meistara Stvoša darbs», «Jaunā māksla», «Mazviesīši»), runā par miera cīņu, kas aizvien vairāk vērsas plašumā visā pasaulē («Cilvēki izvēlas dzīvī», «Koreja apsūdz»).

Nopietns mūsu kinomākslas sasniegums bija operatīvi radītā pilnmetražas dokumentālā filma «Miers uzvarēs visā pasaulē».

Pēdējā laikā klajā laistās mākslas filmas drosmīgi izvirza aktuālus jautājumus cīņā pret trulumu un rutīnu («Divas brigādes»), jautājumus, kas saistīti ar jaunajām attieksmēm pret darbu un socialistisko īpašumu («Pirmās dienas»), ar jaunās paaudzes audzināšanu («Pirmās starts», «Kuga apkalpe»), ar šķiru cīņu uz laukiem («Kopiena»). Mūsu kinematogrāfija gatavo filmu par tautas Polijas varoni — ģenerāli Valteru — Sverčevski.

Par Polijas kinomākslas attīstību sociālistiskā realisma virzienā liecina arī tādas filmas kā «Varšavas pirmizrāde» un «Sopēna jaunība». Pēdējā mākslinieciskā ziņā patiesīgi parādīti tautiskie un revolucionārie avoti, uz kuriem balstījās savā daiļradē poļu muzikas vislielākais ģenijs.

Rezumējot Polijas kinematogrāfijas darba rezultātus pēdējā laika posmā, kinomākslas radošo darbinieku apspriedē 1952. gada martā apstiprināja, ka mēs esam iznīdējuši ideoloģiskās kļūdas, kas nesēnā pagātnē traucēja Polijas kinomākslas attīstību, un ka formalismam dots iznīcinošs trieciens. Vēsturisko notikumu, mūsdienu īstenības un zemes attīstības perspektīvu vērtēšanu mūsu kinomāksla stingri nostādījusi partiskuma pozīcijās. Tomēr jāatzīmē, ka vēl ne vienmēr laba idejiska iecere atrod Polijas kinematogrāfijas darbos pareizu māksliniecisku izpaušmi.

Mūsu partijas Centrālās Komitejas sestajā plenumā biedrs Bojeslavs Beruts pateica:

«Mēs lepojamies ar to, ka nestāvam uz vietas, ka centības un radošo meklējumu rezultātā, neraugoties uz svārstībām un izdarītajām kļūdām, mums ir noteikti sasniegumi zinātnē un literatūrā, teātrī un glezniecībā, muzikā un kino. Taču mēs nedrīkstam apmierināties ar šiem sasniegumiem. Mēs dedzīgi vēlamies, lai arī pie mums tiktu radīti darbi, kas būtu mūsu lielā laimība cieniņi, kas būtu mūsu tautas cieniņi. Tāpēc nebaidīsimies no kritikas, visnotaļ stimulis mūsu radošajam meklējumam mūsu ārkārtīgi bagātīgajā, rosmīgajā dzīvē. Mums vēl dziļāk jāpētī mūsu lieliskās kultūras mantojums, mums vēl plašāk jāsmel pieredze no dižās socialisma zemes zinātnieku un mākslinieku nenovērtējamajiem sasniegumiem».

Mēs varam droši teikt, ka Polijas kinematogrāfijai ir visas dotības, lai laistu klajā teicamas filmas, kas audzinās skatītāju socialisma garā, kas ietilps poļu tautas kultūras dārgumu krātuvē.

(No laikraksta «Sovetskoje Iskustvo»)

Skats no N. Gogoļa stāsta «Nakts pirms ziemassvētkiem» dramatisējuma izrādes Leļļu teātrī V. Lavreneva uzp.

Literāta piezīmes

Miljardieru kandidats

Jau ilgāku laiku reakcionārā amerikāņu presei ar tai raksturīgo skajumu reklamē Atlantijas pirātu armijas bijušā virspavēlnieka ģenerāļa Duaita Eizenhauera kandidāturu ASV prezidenta amatam. Sīki jo sīki tiek aprakstīts katrs ģenerāļa solis, katrs viņa kustība, vārds. Noliūks te skaidrs. «New-York Times» un tai līdzīgās avīzes vai no ādas līn ārā, lai ap Eizenhaueru-raditu istu legendu oreolu. Pie tam laikraksti ar sevišķu aizrautību izmanto pašu radīto neskaidību, kādai isti partijai — republikāņiem vai demokrātiem — pieder ģenerāļa sirds. Oficiāli viņš uzstājas kā republikāņu kandidats un sacensas ar senatoru Taftu, pazīstamā pret strādniekiem vērstā Tafta-Hartlija likuma autoru. Bet neoficiāli — kā to pasvitro daudzi laikraksti — ģenerālis simpatizē demokrātiem un vispār ir istis divu partiju politikas simbols un piekritējs.

Nemocišimies ar galvas laušanu. Duaitis Eizenhauers — Rietumeiropas pirmais amerikānis gauleiters — ir uzticams Volstrita kalps, neatkarīgi no tā, vai viņš oficiāli startēs kā demokrāts, vai kā republikānis. Par to spilgti liecināja viņa pirmā runa preses konferencē, kurā ģenerālis, nemākulīgi slēpdams savu militāro stāju, pulējās izlikties par ierindas civilistu — caurmēra amerikāni. Komentējot Eizenhauera uzstāšanos, dolara presei ar aizrautību apraksta viņa iabi pašu to uzvalku un «biklo» paziņojumu, ka viņš labprāt vēlētos, lai viņu dēvē nevis par ģenerāli, bet gan vienkārši par «misteru Eizenhaueru». Ne mazāk jūsmīgi tā komentē viņa runu un atbildes uz korespondentu jautājumiem. Iekšējā politikā Eizenhauers, tiekdamies pēc lētas popularitātes, pasludināja «cīņu par nacijas vienību, pret korupciju, negodīgumu, augstiem nodokļiem», cīņu, ko «nevarēja nodrošināt demokrati». Tomēr, lai nezaudētu lielo bosu atbalstu un demokrātu simpatijas, viņš steidzīgi piebilda, ka valsts drošība (lasi — bruņošanās drudzis un tādāt arī augstie nodokļi) paliks arī viņa valdības uzmanības centrā un ka demokrātiem «vispār derētu pēc

20 gadu valdīšanas nodot valsts sakas republikāņiem». Sis veiklais manevrs tā iepatiesies «New-York Times», ka tā pasludinājusi preses konferenci Abelinā-Midvestā par faktu, kas atstāj ēnā visus notikumus Vašingtonā, Parīzē, Londonā...

Sevišķu ievēribu pelna ģenerāļa atbildes par ārpolitiskām problemām. Te Eizenhauers nerunāja unisonā ar «Amerikas balsi», kura ristidamās līlās ar «lūzumu cilvēces vēsturē Rietumu labā». Eksģenerālis noskaņots daudz pesimistiskāk. Tautas revolūcijas uzvaru Ķīnā viņš raksturoja kā «vislielāko katastrofu», kurā «vainojami arī demokrati». Runājot par stāvokli Korejā, Eizenhauers atzinās, ka «viņš nezina nekādas brīnumlīdzekļus, lai iegūtu tur uzvaru». Un tad sekoja kārtējais veiklais manevrs: «Atkāpšanās no mūsu pozīcijām tur būtu neļietderīga» — medus uz kara magnātu lūpām, «tomēr kara izplatīšana slēptu mums lielas briesmas» — vārdi vēlētiem, lai tie domātu: Eizenhauers ir pret karu ar Ķīnu. Daži žurnālisti, kurus neapmierināja Eizenhauera divkosība, uzstādīja tiešāku jautājumu: vai ģenerālis, kļuvis par prezidentu, iecelšot no jauna ar saviem agresīvajiem murgiem pazīstamo Makarturu? Bet Eizenhauers palika uzticīgs savai taktikai. Uzslavējis Korejas tautas bēdi, viņš paziņoja, ka «bez šaubām, Tālo Austrumu problēmās izmantos viņa pieredzi un padomus».

Noslēgumā misters Eizenhauers atzina savu civilo, miermīlīgo tēpu un paziņoja pavisam agresīvā tonī, ka ASV nekad nedrīkstot atteikties no Rietumeiropas, jo tās «zaudēšana» nozīmēto Amerikai «nāves briesmas». Amerikāņu presei spiesta atzīt, ka ģenerālis «nekā oriģināla nav pateicis», bet «tieši tā, kā ir bijis viņa oriģināls».

Duaitis Eizenhauers ir ASV valdošo aprindu kandidāts. No viņa nav ko gaidīt oriģinālitāti ne vārdos, ne darbos. Tāpat kā Trumens, viņš — gadījuma, ja tiks ievēlēts — pildīs miljardieru un miljonāru gribu, rikosies pret amerikāņu tautas interesēm, pret mieru un tautu drošību.

ŠONEDĒL

Sodien Kulturas un atpūtas parka Brīvības teātrī Akademiskā drāmas teātra viesizrāde — A. Upīša «Zaļā zeme». Sākums plkst. 13.

Akademiskajā drāmas teātrī Konservatorijas teātra fakultātes diplomdarba izrāde — M. Gorkija «Sikpilsotņ». Sākums plkst. 20.

VDM klubā, Veidenbauma ielā 12-a, Tallinas Kulturas nama jauktā kora koncerts. Dirigents A. Kilaspeja. Sākums plkst. 20.

9. jūnijā Latvijas Padomju mākslinieku savienībā gleznotāju sekcijas sanāksme. Sākums plkst. 19.

LRAP Kulturas namā, Amatu ielā 5, Kirova rajona mākslinieciskās pašdarbības skate orķestriem. Piedalās simfoniskais orķestris, stīgu kvartets, tautas instrumentu orķestris, akordeonisti ansamblis un pūtēju orķestris. Sākums plkst. 19.

Akademiskajā drāmas teātrī Konservatorijas teātra fakultātes diplomdarba izrāde — K. Treņeva «Lubova Jarovaja». Sākums plkst. 20.

Filharmonijas koncertzālē, Amatu ielā 6, KPFSR Tautas mākslinieces, Staļina premijas laureates Natalijas Spilleres koncerts. Pie klavierēm J. Kaļeckis. Sākums plkst. 21.

10. jūnijā LRAP Kulturas namā Kirova rajona mākslinieciskās pašdarbības skate dramatiskajiem kolektīviem. Piedalās LRAP Kulturas nama kolektīvi. Programā deklamācijas, viencēlieni, lugu fragmenti. Sākums plkst. 19.

Dzintaros, Filharmonijas koncertzālē, Natalijas Spilleres koncerts. Sākums plkst. 21.

11. jūnijā Operas un baleta teātrī Ukrainas PSR Nopelniem bagātās mākslinieces A. Mackevičas viesizrāde ar Čaikovska operu «Piķa dāma». Sākums plkst. 20.

13. jūnijā Latvijas Padomju mākslinieku savienībā grafiķu sekcijas sanāksme. Sākums plkst. 18.

14. jūnijā Dzintaros, Filharmonijas koncertzālē, Leningradas filharmonijas māksliniece Ed. Velecka literārais vakars. Sākums plkst. 21.